

פסיפס

יום עיון שפ"י
מחוז תל אביב

חוברת תקצירים

מירי זולברג
פסיכולוגיית מחוזית
שפ"י מחוז תל אביב

דברי פתיחה

יום העיון של הפסיכולוגים החינוכיים במחוז תל אביב יוקדש השנה לחשיפה ייחודית ומעניינת, של עבודת השירותים הפסיכולוגים החינוכיים בדגש על העבודה עם הורים וקהילה.

זו הזדמנות להציג ולהכיר עבודות שונות, ייחודיות ומקוריות המצביעות על תפיסות חדשניות של עבודת השפ"ח, של החיבור שלו למעגלים הסובבים את הילד. זו הזדמנות לראות מיצוב של השפ"ח כגורם משמעותי מוביל שנוי ומקדם תפיסות חינוכיות וטיפוליות אחרות.

יום העיון מתוכנן כך שכל אחד מאתנו יוכל להיות ב 4 הצגות שונות. בחרו את אלו שמעניינות אתכן אבל קראו את כל החוברת. היא פסיפס מדהים שמשקף את העבודה של כולנו.

לאחר חשיפת העשייה והיוזמות בשפ"חים השונים, נקיים דיון בקבוצות הטרוגניות, שמטרתן לסכם ולעבד את הלמידה ביום הזה ולעורר מקום למחשבה ולהתבוננות עכשווית וכן ראייה לעתיד כפסיכולוג יחיד, כפסיכולוג בשפ"ח ולפסיכולוגיה החינוכית כפרופסיה בגדילה וצמיחה.

13 נאות ההאוי:

מירי זולברג, פסיכולוגית מחולית מחוז תל אביב

משה אלון ואיכל אורגלר, שפ"ח תל-אביב-יפו

צמון בכר, שפ"ח רמת השרון

יצל אלזר, שפ"ח נתניה

דפנה רצון-כהן, שפ"ח רמת גן וריכוז הכשרה מחוזי

רשימת הרצאות- רצועת זמן ראשונה

שעות 9:15-10:00

שפ"ח	מרצה/ים	נושא	הרצאה מספר
אור יהודה	אן הדר קארין לבנברג רונית גלר	" גם כשהכל נראה סגור- הדלת פתוחה" הדרכת הורים קצרת טווח להורים לילדים בגיל הרך- פרויקט" דלת פתוחה", התכנית הלאומית	1
בת ים	יעל שפר	מודל לקבוצת הדרכה על עבודה טיפולית עם הורים	2
גבעתיים	שרון קירשטיין ריקי שומן	הפר"ח בשפ"ח	3
חולון	רונן לובט	אילתור ופסיכולוגיה - סדנת אימפרוביזציה	4
נתניה	אליה רוזנפלד אלה בלינוב	מרכז "מעין" – משרות טיפולי לילדים אל הקהילה	5
נתניה	מיכל בן ריי גילת עוקב	"נפגשים עם הורים" - קידום שיתופי פעולה במפגשי הורים-מורים בביה"ס	6
פתח תקווה	אפרת גיספאן וייס	נגישות כאורח חיים	7
קריית אונו	ליאת פיינגולד	העצמת סייעות- יציאה מהצל אל האור	8
רמת גן	מורן מזור	"היה נכון!" - מודל עבודה חינוכי קהילתי עם תנועות נוער ברמת גן	9
רמת השרון	רוני זליכוב לסרי	ביחד זה שלם! (מכוחה של קהילה מתערבת לקהילה מעורבת)	10
תל אביב- יפו	מגי סביץ' גלי שיין טל	משפחות להט"ביות במערכת החינוכית	11
תל אביב- יפו	אריק אלון איילה נחום	פרויקט "גשרים" - שילוב תלמידים אשר נעדרו ממושכות ממסגרות הלימוד, על רקע מצבי מחלה ומשבר בריאותי	12
תל אביב- יפו	דפנה בינדל ילינק דור ג'ובה	יצירת שיח חינוכי, התפתחותי וקהילתי : היבטים בעבודת הפסיכולוג עם הורים בגני- ילדים למהגרי עבודה ומבקשי מקלט בת"א-יפו	13

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 1

שפ"ח אור יהודה

" גם כשהכל נראה סגור - הדלת פתוחה" הדרכת הורים קצרת טווח להורים לילדים בגיל הרך - פרויקט "דלת פתוחה", התכנית הלאומית

אן הדר - פסיכולוגית קלינית וחינוכית מומחית ורכזת פרויקט דלת פתוחה קארין לבנברג - פרקטיקום חינוכי ד"ר רונית גלר - מנהלת השרות הפסיכולוגי

תקציר:

פרויקט "דלת פתוחה" הינו פרויקט ארצי טיפולי של התוכנית הלאומית ומטרתו התערבות מוקדמת בגיל הרך, בקשיים התפתחותיים, התנהגותיים ורגשיים. הפרויקט נותן מענה להורים באמצעות סדרה של 5 מפגשים, פועל ברחבי הארץ ומופעל ע"י השפ"חים השונים. הפרויקט מיועד בעיקר לאוכלוסייה ממעמד סוציו אקונומי נמוך ("הורים בשוליים" אסתי זיסמן), ואפיון זה הצריך בניית מודל "מחוץ לקופסה", על מנת לגרום להתגייסות הורית מרבית. אנו נציג את המודל שנבנה ע"י שפח אור יהודה, מאיתור והפניית המשפחה לפרויקט ע"י הגננת/מנהלת מעון ועד לסיום התהליך, תוך הדגשת התפקיד של הצוות החינוכי בהפניית ההורים אל התכנית. נדון ונתבונן בפער בין התפיסה של ההורים את הילד, לבין התפיסה של הצוות החינוכי. נציג מקרה של עבודה עם הורים שהופנו ותהליך מיקוד העבודה עימם. נשתף בדילמות ושאלות שעלו במהלך העבודה בפרויקט: קריטריונים להפניית ההורים, מיקוד הקשיים ועבודה עליהם, מתוך ידיעה שישנם קשיים נוספים שלא יטופלו, גיוס הורים שאינם משתפי פעולה לפגישות, רתימתם לדרך למרות התיגו של התכנית שהנה לילדים ונוער בסיכון. נציג כיצד רכז הפרויקט מהווה חוט מקשר בין כל הגורמים. נשתף במבנים הארגוניים שנבנו, קבוצת החשיבה בה דנו בהפניות, במיקוד הבעיות, ובדילמות השונות וקבוצת ההדרכה. צוות הפרויקט בנה כלים להפניה, להערכה ומדידה של אפקטיביות הטיפול, הן על ידי ההורים שטופלו, והן על ידי הגננת/מנהלת מעון המפנה. אנו נציג נתונים של אפקטיביות הטיפול קצר המועד הן בעיני ההורים והן בעיני הצוות החינוכי, שיתוף צוות השרות הפסיכולוגי וגורמים טיפוליים נוספים.

ביבליוגרפיה:

- אורן ד. (2011). "טיפול בהורות: הבחנה בין זוגי התערבויות טיפוליות עם הורים ומקומו הייחודי של טיפול דינאמי בהורות". מתוך ירחון "פסיכואקטואליה", עמודים 15-26.
- ברמן ע. (2004). "הנסיך המאושר, העץ הנדיב: הפנטזיה של הורות כהכחדה עצמית". מתוך ירחון "שיחות", כרך י"ט, עמודים 35-43.
- ברנט א. (2013). "מורה נבוכים – מהי הדרכת הורים ובאילו מקרים היא אינה מספקת?". מתוך ירחון "פסיכואקטואליה", עמודים 60-63.
- זיסמן א. (2011). "הורים בשוליים". מאמר אלקטרוני מתוך אתר פסיכולוגיה עברית.
- מנזנו ג., פלציו א., זילקה נ. (2005). "תסריטים נרקסיסטיים של ההורות: הקליניקה של ההתייעצות ההורית", הוצאת תולעת ספרים, תל-אביב.
- שפיר ג. (1993). "פסיכותרפיה מוגבלת בזמן", הוצאת מאגנס, ירושלים.

anneakrich@gmail.com

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 2

שפ"ח בת ים

מודל לקבוצת הדרכה על עבודה טיפולית עם הורים

יעל שפר- פסיכולוגית חינוכית מומחית מדריכה קבוצות הדרכה על הורות ומנהלת תחום הטיפול בפגיעות מיניות

תקציר:

בשנים באחרונות מתקיימת בשירות הפסיכולוגי בבת ים קבוצת הדרכה למתמחים המתמקדת בעבודה טיפולית עם הורים. מטרת ההרצאה הנה להציג את המבנה של הדרכה קבוצתית בנושא עבודה טיפולית עם הורים, לגעת בתכנים שכיחים העולים בהדרכה ולדבר על העצמת פסיכולוגים בתחילת דרכם.

באופן כללי קבוצת ההדרכה בשירות הפסיכולוגי בבת ים מורכבת מ-2 מודולים מרכזיים. מטרת שני המודולים הנם הקניית הגישה הטיפולית עם הורים תוך שימוש במושגי בסיס שישמשו את הפסיכולוגים הן בהבאת מקרים והן בטיפולים שינהלו. המודול הראשון מתמקד בהקניית כלי להערכה מדויקת עד כמה שניתן על מנת לגזור את ההתערבות הטיפולית. בהרצאה אציג מספר כלים המשמשים להערכה ומהווים חלק בלתי נפרד מהשפה המקצועית המתפתחת בהמשך קבוצת ההדרכה כגון אינטייק משפחתי, אינטייק הממוקד בהתנהגות מינית וכדו'.

במודול השני מוצגות תיאוריות שונות לעבודה טיפולית עם הורים כגון רמות מודעות הורית, קפלן, מודל העבודה "ילד פיצוץ" של רוס גרין, מודל הסמכות החדשה וכמובן מודלים ומושגים דינמיים המבוססים על ויניקוט וקוהוט.

מטרת ההרצאה הנה לשתף במבנה של קבוצת הדרכה מתוך מטרה להרחיב את המגוון הקיים בהדרכה על הורות.

yaelscha@gmail.com

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 3

שפ"ח גבעתיים

הפר"ח בשפ"ח

שרון קירשטיין- פסיכולוגית חינוכית מומחית , רכזת קבוצות חונכים ריקי שומן- מנהלת השפ"ח

תקציר:

בכוונתנו להציג יוזמה תחנתית של פרויקט חונכות סטודנטים לפסיכולוגיה במסגרת פר"ח. במסגרת החונכות, חונכים הסטודנטים ילדים וילדות מכלל בתי הספר בעיר. מדובר בילדים בעלי קשיים מורכבים (רגשיים, חברתיים, לימודיים, רקע משפחתי מורכב) הנהנים מחונכות טיפולית פעמיים בשבוע. הסטודנטים משתתפים במקביל בקבוצת הדרכה אחת לשבוע, לאורך השנה, בהנחיית פסיכולוגים מהשרות. בקבוצה הם משתפים בלבטים שלהם העולים בחונכות ונעזרים בקבוצת ההדרכה לשם למידה והתפתחות בחונכות.

הילדים מאותרים ע"י יועצות ביה"ס בשיתוף עם הפסיכולוגים במערכת, החונכים במהלך השנה מנהלים קשר עם המורים במוסדות החינוך על פי הצורך.

במסגרת החונכות חווים הילדים קשר אינטימי מיטיב ומתמשך עם חונך צעיר, המחויב אליהם אישית. הם מרחיבים את החוויות האישיות והחברתיות שלהם ומחזקים כך את הביטחון ותחושת הערך העצמי דרך הקשר הטיפולי-חונכותי.

הפר"ח בשפ"ח מתקיים זו השנה השביעית בשפ"ח גבעתיים בהצלחה רבה בשיתוף פעולה מצוין עם פר"ח. במהלכו גידלנו דורות של חונכים צעירים. חלקם הגדול ממשיך אחר כך ללמוד לתואר שני בפסיכולוגיה ואף ממשיך לפסיכולוגיה חינוכית. (בתום החונכות ניתנת המלצה למתאימים להמשיך הלימודים).

אין ספק שתוכנית זו תורמת ומעשירה רבות את החונכים, שלעיתים זוהי ההתנסות המעשית הראשונה שלהם בשטח. כמו כן מדווח על שביעות רצון גבוהה מהחונכיות מצד המסגרות החינוכיות, והמשפחות.

אנו עומדים תחת איום של קיצוץ מלגות פר"ח ברמה הארצית וקושי ארצי בגיוס פר"ח, ומצד שני מעוניינים מאד לתרום ולאפשר לילדים נוספים ליהנות מחונכות.

נרצה לעורר דיון לגבי מודלים של חונכויות בתחנות השונות, ללמוד ולהתעדכן בצורות שונות של חניכה פסיכולוגית, לשם העשרה ופיתוח החונכויות האישיות.

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 4

שפ"ח חולון

אילתור ופסיכולוגיה - סדנת אימפרוביזציה

רון לובט - מתמחה

תקציר:

על הסדנה – אימפרוב (אימפרוביזציה) הוא תחום שצובר תאוצה בשנים האחרונות בישראל. כאשר אומרים אימפרוב מתכוונים בד"כ לתיאטרון מאולתר - מספר שחקנים שעולים לבמה ומבצעים דיאלוג, סצנה או מחזה שלם שמתבססים על הצעה או הצעות מהקהל. אין תסריט, אין במאי ואין חזרות - הכל מאולתר על המקום וללא הכנה מראש, כשהתוצאה היא בד"כ הומוריסטית מאוד. כפסיכולוג שמתעסק באימפרוב גיליתי שלעיסוק בו יש הרבה נקודות השקה עם עולם הטיפול. מצד אחד הוא דורש ומפתח מיומנויות שמשמשות אותנו כפסיכולוגים חינוכיים: הקשבה, שיתוף פעולה ויכולת לשאוב השראה והבנה מהלא-מודע, כמו גם יכולת לחשוב באופן תהליכי. מצד שני, יש בעיסוק באימפרוב משהו טיפולי בפני עצמו: הקשר ושיתוף הפעולה עם אחרים, היכולת להציג את עצמי בפני אחרים וההזדמנות והלגיטימציה לבטא חלקים בעצמי שאולי בסיטואציות אחרות בחיים אני חש שאסור לי לבטא, כולם תורמים להתפתחות הנפשית של רוב האנשים שעוסקים בתחום. במהלך הסדנה אנחנו נתנסה באימפרוביזציה ונתרגל טכניקות בסיסיות שיכולות לחדד את יכולותינו בתור מטפלים, אבל בעיקר נהנה ונצחק הרבה.

RonenLovett@gmail.com

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 5

שפ"ח נתניה

מרכז "מעין" – משרות טיפולי לילדים אל הקהילה

אליה רוזנפלד מנהלת המרכז-פסיכולוגית מדריכה,
אלה בלינוב וילנה לסקין- פסיכולוגיות מדריכות, מנחות קבוצות ההורים

תקציר:

מרכז "מעין" הינו מרכז טיפולי רב מקצועי, במימון התוכנית הלאומית לילדים בסיכון ("תוכנית שמיד"). המרכז הוקם על ידי השירות הפסיכולוגי החינוכי בנתניה ומופעל על ידו, מציע מענה לתלמידי ביה"ס יסודי בכתות ג' ו' עם קשיי למידה וחדש ללקות למידה.

מטרות התכנית:

שיפור יכולת השתלבות של תלמידים עם קשיי למידה במסגרת החינוך הרגיל ע"י יצירת מענה לימודי ורגשי לכל תלמיד על פי צרכיו.

שיפור יכולת ההכלה וההתמודדות של ההורים לגבי ילדיהם על מנת לקדם.

שיפור יכולת בתי הספר להכיל את צרכיהם ולקדם אותם.

במרכז כל תלמיד מקבל שעתים הוראה מותאמת עם דגש על שפה וחשבון. עובדים על ביסוס מיומנויות יסוד, הקניית אסטרטגיות ותהליכי למידה לשם צמצום הפער הלימודי.

כל תלמיד מקבל שעת טיפול רגשי קבוצתי בד"כ ע"י תרפיסטית

ההורים נדרשים להשתתף בקבוצות הדרכה במודל הבעתי-חוויתי של פרופ' ציפי שחטמן.

צוותי בית הספר המזינים מקבלים ליווי הדרכתי על מנת להתאים העבודה לצרכי תלמידים אלו ולקדם.

בהרצאה יוצגו אוכלוסיות יעד, האיתור, עקרונות העבודה במרכז, השירותים הניתנים בו, תוך הדגשת ההשפעה הקהילתית שנוצרה במהלך שנות הפעילות בעבודה הקבוצתית עם ההורים.

ביבליוגרפיה:

ציפורה שכטמן-יעוץ וטיפול קבוצתי בילדים ומתבגרים, תיאוריה מחקר וטיפול

eliar@netanya.muni.il

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 6

שפ"ח נתניה

"נפגשים עם הורים" - קידום שיתופי פעולה במפגשי הורים-מורים בניה"ס

**מיכל בן ריי - פסיכולוגית חינוכית בהסמכה להדרכה, רכזת תחום אבחון.
גילת עוקב - פסיכולוגית חינוכית מדריכה, סגנית מנהלת ורכזת הכשרה.**

תקציר:

רציונל: בבתי הספר נערכים באופן קבוע ושגרתי ישיבות רבות בהן משתתפים אנשי מקצוע והורים. לעיתים כחלק משגרה (למשל בוועדות שילוב) ולעיתים לאחר אירוע משברי בבית הספר בו מעורב התלמיד. ברוב המקרים הכוונות טובות והמפגש מיועד ליצור שיתוף פעולה פורה לטובת התלמיד אך בפועל לא תמיד הדבר כך.

התוכנית: על מנת לאפשר מפגשים המאופיינים בשיתופיות והדדיות (גם אם לא בסימטריה) בין חברי צוות ביה"ס והורים, אנו מאמינות שיש לעזור לצוותי החינוך להכיר את "הקול ההורי" שבתוכם ואת זה שבתוך ההורים, ולבנות תוכנית ליצירת דיאלוג מכבד תוך התייחסות לקולות אלה. בהמשך, על מנת לסייע לבית הספר להטמיע את עקרונות העבודה, פסיכולוגית בייס תתן לווי קבוע לצוות שיתמקד בנושא, ולקראת ישיבות מורכבות עם הורים תערוך התערבות מקדימה עם צוות ועם הורים על פי הצורך.

בכל בייס שישתתף, לאחר יצירת שותפות עם מנהל ויועצת, תבנה תוכנית מותאמת תוך עבודה עם כלל צוות המורים על עמדות ורגשות לגבי הנושא, יצירת שפה משותפת, בניית תוכנית יישומית, הפעלת התוכנית, מעקב ובקרה.

בסדנא באי-כנס: נציג את עיקרי הדברים ונבקש מהמשתתפים להיות שותפים בחשיבה לקראת הפעלת התוכנית, בעזרת "חקר מוקיר" לגבי מפגשים מוצלחים בישיבות צוות עם הורים שהיו שותפים בהם

ביבליוגרפיה:

- גנץ ירדנה "הורות בתנועה גלית" — מתוך אתר פסיכולוגיה עברית.
- מנור בנימיני איריס. "שיתוף פעולה בין צוותים רב מקצועיים ובין הורים בבתי ספר לחינוך מיוחד" - מתוך: סוגיות בחינוך מיוחד ובשיקום, כרך 19, מס' 2, ע' 35-51, אחווה הוצאה לאור 2004
- פלוטניק רונית- "הקול ההורי", מתוך "חוויות ההורות" בעריכת א. כהן.

Gilato@netanya.muni.il

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 7

שפ"ח פתח תקווה

נגישות כאורח חיים

אפרת גיספאן-וייס - פסיכולוגית חינוכית מומחית

תקציר:

בהרצאה יוצגו סדנאות שהועברו לסיירת הנגישות העירונית.

במסגרת תוכנית קהילה נגישה באגף לשירותים חברתיים, הוקמה סיירת נגישות עירונית השמה לה למטרה לטפל במפגעי נגישות ולהגביר את המודעות להם בקרב הקהילה. אגף חינוך יסודי שם לו למטרה לקדם התנדבות כאורח חיים ולבסס אזרחות פעילה – כך גם בסיירת ניתן דגש להתנדבות משפחות.

בסיירת (הפועלת זו השנה השנייה בפתח תקוה) שותפים: פעילים עם מגבלות, בתי ספר שנרתמו לטובת העניין ומשפחות מתנדבות, כאמור.

הסדנאות שהועברו לצוותי הסיירת בשנתיים האחרונות הועברו בין היתר על ידי פסיכולוגיות מהשירות הפסיכולוגי.

מטרות הסדנאות:

א. לבנות ולהבין את אמנת סיירת הנגישות העירונית – ובהמשך לידד את האמנה ואת הערכים הגלומים בה עבור צוותי הסיירת.

ב. להגביר את המודעות והפעולות הנדרשות לקידום הנגישות כאורח חיים.

הסדנא הועברה לצוותי סיירת נגישות עירונית שכללו הורים, ילדים וצוותי חינוך.

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 8

שפ"ח קריית אונו

העצמת סייעות - יציאה מהצל אל האור

ליאת פיינגולד - פסיכולוגית חינוכית מתמחה, רכזת גני ילדים

תקציר:

הסייעת- פותחת את הגן כל בוקר וסוגרת את הגן כל צהריים. אך עד כמה הפסיכולוג החינוכי תופס אותה כדמות משמעותית שבכוחה לתרום לאקלים גן מיטבי? עד כמה אנו כפסיכולוגים עובדים בשיתוף עם הסייעות במהלך השנה? המטרה הינה להציג תוכנית התערבות אשר כללה מערך סדנאות לסייעות הגנים בעיר - זאת כחלק מהמודל הקהילתי בפסיכולוגיה חינוכית. לאחר שנערך אבחון מערכתי כולל של מערכת גניי עלה לראשונה מקומה המשמעותי של הסייעת מחד, והעדר ההתייחסות הפסיכו-חינוכית לצרכיה והכשרתה מאידך. בהתאם לתפיסה האקולוגית-מערכתית (המודל האקולוגי של ברוננברגר), הורים ביקשו את הצטרפותה של סייעת שלישית למערכת הגנים, ובעיר שדירוגה התרבותי, הסוציו- אקונומי, הוא מהגבוהים בארץ, הדבר השפיע על רצונן של הסייעות להתמקצע – ולעמוד בציפיות של הורים וגננות ללמד, ולגלות הבנה בנושאים התפתחותיים וחינוכיים.

ההתערבות עם הסייעות מהווה מניעה ראשונית- עיקר המאמצים כווננו אל אוכלוסיית הסייעות החדשות - על ידי יצירת "חדר מורים" לסייעות המאפשר מפגש מכבד וכן הקניית ידע וכלים. בחרנו לעבוד עם הסייעות באופן ישיר - מתוך תפיסת הסייעות כ"סוכן בריאות נפש" בגן, כדי לתת לילדי הגן סביבה אנושית חיובית, דמות הזדהות משמעותית, גישה סובלנית, מקבלת ופתוחה (בינימיני, 1981). ניתן להבין את התהליכים המערכתיים גם בראייה דינמית: עלה צורך של הסייעות ב-mirroring, נראות והוקרה לחשיבותן בגן, צורך להרגיש רצויות ובעלות ערך. ההתערבות כללה 10 מפגשים סדנאיים, בני 4 שעות אקדמיות. המטרה: הרחבת הידע לגבי מאפיינים התפתחותיים נורמטיביים והתייחסות לבעיות וקשיים נפוצים בגיל הגן. כל זאת תוך קישור לחיי היום יום ותוך שימוש באמצעים חווייתיים. נושאים ספיציפיים וכלים לדוגמא: תקשורת מילולית ולא מילולית, הבעה רגשית, וויסות רגשי (הרפייה, נשימות), מקום בטוח, התנהגויות פרו- חברתיות, theory of mind, תלות היפרדות ועצמאות, attachment, אמפתיה, אלימות ותוקפנות, גבולות, שינויי התנהגות, חיזוקים ועונש ועוד. בסדנא, נתנסה בחלק מהכלים שקיבלו הסייעות בסדנאות.

liatharlat@gmail.com

secretary@kiryatono.muni.il

שפ"ח רמת גן

"היה נכון!" - מודל עבודה חינוכי קהילתי עם תנועות נוער ברמת גן

מורן מזור – פסיכולוגית חינוכית מומחית

תקציר

בשנים האחרונות שפ"ח רמת גן שם לעצמו למטרה להנגיש את השירותים הפסיכולוגיים הניתנים לכלל הקהילה. עבודה עם תנועות נוער היא חלק מחשיבה ואחזקה של רצף חינוכי של התלמידים בעיר. במפגש יוצג מודל העבודה שנבנה בעיר מ-2010. מודל שהחל להיבנות מתוך מקרה משברי שארע בעיר, דרש התערבות מידית של השפ"ח במסגרת תנועות הנוער, ועורר את הצורך המשמעותי בעבודה משותפת גם בשגרה. כיום העבודה מתרחשת בעת שיגרה ובעת חירום עם מספר לקוחות מרכזיים: הורים, מרכזי שבטים, ראשי שבטים וחברי שיכבה בוגרת (כאשר מדובר בתנועות הצופים). כמו כן, העבודה מתנהלת בציר של בין מניעה לתגובה ועל כך יפורט במפגש. התפיסה התיאורטית שמנחה את העבודה מתבססת על חשיבה מערכתית קהילתית, על התפיסה האקוסיסטמית המדגישה את הצורך בהתאמה הדדית של תתי מערכות כדי לקדם התפתחות בריאה (Bronfenbrenner 1979/2009) ועל המודל של Deci & Ryan (2000) בה המושג של מוטיבציה פנימית כנובעת משלושה צרכים פסיכולוגיים בסיסיים: מסוגלות עצמית, שייכות ואוטונומיה. במפגש תוצג התערבות בשעת חירום על מעגלי פגיעות מרובים בקהילה, וכן המשגה תיאורטית להתערבות בפרט ולעבודה בתנועות הנוער בכלל.

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 10

שפ"ח רמת השרון

ביחד זה שלם! (מכוחה של קהילה מתערבת לקהילה מעורבת)

רוני זליכוב-לסרי - מתמחה

תקציר:

כניסתו של פסיכולוג למסגרת בית הספר בפעם הראשונה, מזמנת אפשרות להתבוננות שונה ומעמיקה כדמות החיצונית למערכת. היכולת לאסוף מידע משמעותי בדבר האופן שבו מתנהלת המערכת הבית ספרית על חולשותיה וחזקותיה כמו גם על המעגלים והסוכנים המפעילים אותה הינה רבה. ניכר כי קיימת השפעה הדדית לכל פרט ותת קבוצה בתוך הקהילה הבית ספרית וכי כל אחד נשען ותלוי בשני על מנת להגשים יעדים ומטרות משותפות ולחוש משמעותי ומוערך (Bryk, A. S., & Schneider, B., 2003). נראה כי להורים לא תמיד פשוט לסמוך על המערכת, לשחרר את ילדם אל תוך ידיהם של דמויות "הוריות" נוספות והדבר לא אחת מעורר חרדה ו/או התנגדות בסיטואציות מורכבות לאורך הדרך. לאור זאת, מערכת יחסים בין הורים וצוות בי"ס, המושתת על תקשורת טובה, הינה הראשונה להגביר את האמון בין הצדדים (Adam, K. S., & Christenson, S. L., 2000) מה שעשוי להפחית את החרדה ולחזק שיתוף פעולה אשר יסייע בהנעת תהליכים הן פרטניים ובעיקר קהילתיים. (Comer et al., 1996). תקשורת מותאמת ואיכותית גם אם מדודה ולא בעלת שכיחות גבוהה, הלוקחת בחשבון את ההורים, כמערכת רחבה ולא רק כפרטים, ומתייחסת אליה כחלק מהותי בהנעת המערכת הבית ספרית, הינה חשובה. בהרצאה נדון בשאלה לגבי מקומה של הקהילה והמערכת ההורית (כקבוצה בעלת כוח), על יכולתה וכוחה להשפיע על אקלים בית הספר והדינאמיקות הנבנות בתוכה. נבחן אילו דרכים יש לנו כפסיכולוגים בעלי התבוננות ויכולת לעבודה אינטרוספקטיבית, להעלות למודעות את הסוגיה הנ"ל ולסייע לאיזון וחיבור בין הקבוצות באופן הרמוני יותר על מנת להניע אותן לכיוון מצמיח וחיובי ובעיקר, כיצד ניתן לתעל את כוחותיה של המערכת ההורית, מגורם מתערב ולעיתים מקשה, לגורם מעורב, מחזק ומפרה.

ביבליוגרפיה:

Adams, K. S., & Christenson, S. L. (2000). Trust and the family-school relationship examination of parent-teacher differences in elementary and secondary grades. *Journal of School Psychology, 38*(5), 477-497.

Bryk, A. S., & Schneider, B. (2003). Trust in schools: A core resource for school reform. *Educational leadership, 60*(6), 40-45

Comer, James P., ed. Rallying the whole village: The Comer process for reforming education. Teachers College Press, 1996.

ronize1@hotmail.com

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 11

שפ"ח תל אביב יפו

משפחות להט"ביות במערכת החינוכית

מגי סביץ' - מומחית בפסיכולוגיה חינוכית ומרכזת תחום הלהט"ב, תחנת הדר יוסף

גלי שיינ טל - מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית ומרכזת תחום הלהט"ב, תחנת הדר יוסף

תקציר:

בשנים האחרונות אנו עדים לכך שמודל המשפחה הקלאסית, גרעינית (אם ואב המנהלים משק בית משותף) מאבד את בלעדיותו וישנם מודלים רבים ומגוונים לקיומה של משפחה, כולל משפחות להט"ביות. צוותי החינוך פוגשים את המשפחות הללו ואת ילדיהם ומהוות עבורם דמויות משמעותיות להתפתחות הרגשית והחברתית.

בהרצאה נציג את הרב גוניות של המודלים המשפחתיים הלהט"ביים ואת האתגרים שיש למשפחות אלו בהגדרתם את עצמם, עם הקהילה בה הם חיים ועם מערכת החינוך. בספרות המחקרית מודגשת החשיבות של שיתוף פעולה בין המשפחות ובין מערכת החינוך. ידוע כי אופי הקשר בין הורים ומחנכים ובמיוחד התאום ההדדי בין שתי המערכות, חשובים לחינוך של הילד ולהתפתחותו התקינה. בהקשר הלהט"בי (לסביות, הומואים, טרנסגינדרים, ביסקסואלים) קיימות בחברה לעיתים דעות קדומות, הומופוביה וסטריאוטיפים שיש כלפי מיעוטים מיניים. כמו כן, רווחת לעיתים מבוכה, חוסר נוחות וחוסר בטחון לגבי דיון או שיח בנושא זה. לפיכך, קיימת חשיבות מיוחדת לקשר הנוצר בין הורים במשפחות חד מיניות לצוות החינוכי.

אנחנו מזמינות אתכם, פסיכולוגים העובדים במערכת החינוך, להיחשף לסוגיות הללו על מנת לאפשר קשר מיטיב בין המשפחות הלהט"ביות מערכות החינוך.

shinetal_g@mail.tel-aviv.gov.il

savich_m@mail.tel-aviv.gov.il

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 12

שפ"ח תל אביב יפו

פרויקט "גשרים" - שילוב תלמידים אשר נעדרו ממושכות ממסגרות הלימוד, על רקע מצבי מחלה ומשבר בריאותי

**ד"ר אלון אריק - פסיכולוג חינוכי וקליני בכיר, פסיכולוג רפואי מומחה
רכז תחום תלמידים חולים ובמצבי משבר בריאותי, מרכז השפ"ח
איילה נחום - מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית ורפואית, תחנת צפון**

תקציר:

פרויקט "גשרים" הוא יוזמה מקצועית של שפ"ח ת"א-יפו ומופעל זה מספר שנים, בסיוע ומימון של "קרן ת"א-יפו".

הנחת העבודה של הפרויקט טמונה בהכרה כי חזרתו לשגרה של תלמיד הנעדר תקופה ממושכת ממסגרת לימודית עקב מחלה או משבר בריאותי (כגון: ניתוח, טיפולים רפואיים, החלמה בבית, שיקום שלאחר תאונה) הינה תהליך מורכב מאוד מבחינה פסיכולוגית עבור התלמיד. בתהליך זה, מעורבים בצד ההיבטים הרפואיים-גופניים, גם היבטים רגשיים, חברתיים ופדגוגיים. תהליך חזרתו של התלמיד לשגרה, טומן בחובו גם מורכבויות מההיבט המשפחתי. מכאן, נובעת הנחת העבודה של "גשרים", כי ביצירת "הגשר" לקראת חזרתו של התלמיד לשגרת למידה בבית הספר, נדרשת התערבות מתוך ראייה מערכתית ואקולוגית, המכוונת לשיתוף פעולה טיפולי-פדגוגי בין המערכות השונות המשמעותיות בחיי הילד: בית-הספר, משפחה גורמים בקהילה (בית החולים, ביה"ס המסונף לביה"ח, גורמי סעד ורווחה, קב"ס, מתי"א, זכיינים וגורמי סיוע ייעודיים - דוגמת "קדימה מדעי").

תחילה יוצגו מבוא וסקירה כללית על הפרויקט ובהמשך תינתן הצגת מקרה המכיל את מכלול ההיבטים והמורכבויות, בתהליך שילובו של תלמיד כיתה ח' מהמגזר הערבי, אשר נעדר מבית הספר ברציפות למעלה משנה וחצי על רקע מחלת הסרטן.

רצועת זמן 1, הרצאה מס' 13

שפ"ח תל אביב יפו

יצירת שיח חינוכי, התפתחותי וקהילתי: היבטים בעבודת הפסיכולוג עם הורים בגני-ילדים למהגרי עבודה ומבקשי מקלט בת"א-יפו

דפנה בינדל ילינק - פסיכולוגית חינוכית והתפתחותית יחידת גני ילדים, חינוך מיוחד דור ג'ובה - מתמחה חינוכי, יחידת גני ילדים, חינוך מיוחד

תקציר:

באזור תל אביב-יפו רבתי מתגוררים כיום כ-225,000 מהגרי עבודה ומבקשי מקלט, מתוכם כ-6,000 ילדים (בגילאי 0-18). בעקבות עלייה מאסיבית במספר הילדים הנקלט במערכות החינוך העירוניות בשנים האחרונות החל השירות הפסיכולוגי-חינוכי בעיר תל אביב-יפו בתהליך למידה של אוכלוסייה זו וצרכיה ע"י רכזות לנושא זה.

בעקבות רצף אירועים טראגיים, בהם מתו חמישה תינוקות ב"בייביסיטרים" בשנת 2014-2015, מקרים שהעלו את המודעות הציבורית למצוקה השוררת בקרב אוכלוסייה זו, הוחלט על ייזום פיילוט במסגרתו הוקצה בשפ"ח חצי תקן לליווי פסיכולוגי לשמונה גני-ילדים בגילאי 3-4 מאוכלוסייה זו בשנת הלימודים תשע"ו. במהלך הפרויקט מתאפשרת היכרות ולמידה עם המאפיינים התרבותיים של אוכלוסייה זו. בהתאם לכך, אנו מגבשים בהדרגה גוף ידע הנוגע להשפעות של חווית ההגירה, הפליטות והשוונות התרבותית על התפתחות הילד ומשפחתו. תפיסת ההתערבות הטיפולית בגנים מתבססת על מודל העבודה בגני החינוך-המיוחד ונעשית לאור המודל האקולוגי של ברונפנברגר, התופס את העשייה החינוכית-התפתחותית כמורכבת ממספר מעגלים ורמות: רמת הילד, רמת ההורים והמשפחה, רמת הגן, רמת אשכול הגנים ורמת הקהילה-שכונה. העבודה בגנים מתמקדת באיתור ואבחון של ילדים בעלי לקויות התפתחותיות, ליווי והדרכת הצוות החינוכי בתהליך החשיבה על צרכי האוכלוסייה הייחודיים ופיתוח מרחבי שיח, תמיכה וייעוץ עבור הורי הילדים.

בהצגת תחום זה, נבקש להתמקד בהתבוננות על החוויה המורכבת הנוצרת במרחב הטריאדי אשר נבנה בין ההורים, הגננת והפסיכולוג, בעת הניסיון להעניק מענה לקשיי הילדים. מרחב המכיל סקרנות, חששות, אי ידיעה ולמידה, תנועה בין קרבה וריחוק לצידם של ניסיונות הדדיים להבנה, הכרה ויצירה משותפת. ניסיון ליצר מתוך גישה הומניסטית וגוף הידע של הפסיכולוגיה ההתפתחותית, מפגש בין אנשים.

במפגש שלנו, יוצגו שאלות ודילמות אנושיות ומקצועיות, מקרים והתערבויות טיפוליות עם הורים, ילדים וצוות חינוכי ויתקיים שיח קבוצתי.

bindel_d@mail.tel-aviv.gov.il

goba_d@mail.tel-aviv.gov.il

רשימת הרצאות - רצועת זמן שנייה

שעות 10:10-10:55

הרצאה מספר	נושא	מרצה/ים	שפ"ח
14	"מתי יפסיקו להתקשר אלי מבית הספר.." החוויה הרגשית של הורים לילדים עם בעיות התנהגות	ארז בלנאו אלי חווה שני סינקביץ מיטל לוי	אור יהודה
15	"אני המחנכת שלו. מי יעיר אותנו לבגרות אם לא אני?!" סדנא על "מורים – הורים" לתלמידים בסיכון	סיון הופמן אדר	בת ים
16	ילדים נכים? לא בבית ספרנו	רותם ברזל	בני ברק
17	טיפול מונחה מגדר	ד"ר גבי בוקובזה	חולון
18	להתגבר עם המתבגר: קבוצות להורי מתבגרים	דנה רשוק רוזנטל	נתניה
19	"הקול שבראש" חיזוק חשיבה הורית רפלקטיבית בעבודה דיאדית עם קבוצות הורים וילדים באמצעות משחק	איזה נולמן סתיו רווה	נתניה
20	בישול בטיפול	חן גרנובסקי מילר	קריית אונו
21	"באתי לייעוץ פסיכולוגי או לתחקיר ביטחוני ?!" על חשיבות השימוש בשאלונים להורים באבחון וטיפול בגיל הרך	כפיר נוי	רמת גן
22	"כשתפקוד ורגש נפגשים": עבודה משותפת של מרפאה בעיסוק עם פסיכולוג הגן בעבודה קהילתית.	בטינה קוברינסקי ליאת בן ארצי	רמת גן
23	"פסיכולוגיה חינוכית-קהילתית" - פורום שכנים" (בשיתוף תחנת הקריה ושלם)	אור לוי מיכל שטרן תמי ירון יערה פריימן לוי	תל אביב יפו
24	"אני לא רוצה להצטרף למועדון שמוכן לקבל מישהו כמוני"	דנה טל יעקובי	תל אביב יפו
25	"צריך כבר שלם כדי לגדל ילד אחד"- טיפול משפחתי בבית ספר	אילת הדס רחל סובר שרוני שלומית ברק	תל אביב יפו
26	תפקיד הפסיכולוג החינוכי בתהליך השילוב של ילדים בעלי אבחנה של ASD, דרך הבנת "הקול ההורי" ומאפייניו	אפרת עמנואל קלמפנר	תל אביב יפו

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 14

שפ"ח אור יהודה

מתי יפסיקו להתקשר אלי מבית הספר..”

החוויה הרגשית של הורים לילדים עם בעיות התנהגות

ארז בלנאו – פסיכולוג חינוכי מומחה. רכז תוכנית מטיבה
אלי חוה- פסיכולוג חינוכי מומחה ופסיכולוג ספורט
שני סינקביץ- מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית, מנחה בתוכנית מטיבה
מיטל לוי - מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית, מנחה בתוכנית מטיבה

תקציר:

תוכנית מטיב"ה (מרכז טיפולי לילדים עם בעיות התנהגות), הינה תוכנית ארצית המציעה מענה טיפולי עבור ילדים עם בעיות התנהגות במסגרת החינוכית ובבית. מטרת התוכנית הינה לסייע לאותם ילדים להתמודד בצורה יעילה יותר מול מצבי כעס ותסכול לצד חיזוק הדימוי העצמי ויכולות השליטה העצמית והוויסות הרגשי. הטיפול הינו טיפול משולב הכולל- טיפול קבוצתי לילדים, הדרכת הורים פרטנית, והדרכה לצוות החינוכי. בהרצאה זו נציג את התוכנית ויישומה הייחודי בשפ"ח אור יהודה תוך התייחסות והרחבה של העבודה עם ההורים לצד העבודה המערכתית והטיפול הקבוצתי בילדים שנעשה השנה בשילוב של הספורט ככלי טיפולי. כידוע, החוויה של הורים שמגיעים לטיפול אינה פשוטה ולרוב טעונה ברגשות שונים וקשים. על אחת כמה וכמה, הורים לילדים עם קשיי ויסות ובעיות התנהגות, עשויים לחוות פגיעות, אשמה, כעס, חרדה, בדידות ובעיקר תחושת כישלון ומסוגלות נמוכה. בהרצאה זו, ננסה להראות כיצד המודל של תוכנית מטיב"ה, נותן את המענה המתאים לאותם הורים וכיצד דווקא התפיסה המערכתית מאפשרת את המרחב והמגע הרגשי הנחוצים לתהליך הצמיחה ולחיזוק תחושת המסוגלות אצל אותם הורים. בנוסף נציג את תפקידו של הפסיכולוג החינוכי בתהליך ואת ההתמודדויות השונות שעליו לעבור.

ביבליוגרפיה:

- אורן, ד. (2011) טיפול בהורות (Parenthood Treatment) הבחנה בין סוגי התערבויות טיפוליות עם הורים ומקומו הייחודי של טיפול דינאמי בהורות. פסיכואקטואליה, גיליון ינואר 27-15.
- אשל, ע' (2002). מחשבות על הכלה, הזדהות ועל האפשרות להיות, שיחות, כרך ט"ז, חוב' מס' 2.
- בירן, ח' (1997). ניתוח יחסי מנחה-קבוצה ומהלך התפתחות הקבוצה לפי מודלים תאורטיים של יחסי אובייקט. בתוך: נאוה רוזנוואסר (עורכת), הנחיית קבוצות - מקראה, המרכז לחינוך קהילתי ע"ש חיים צפורי.
- גנץ, י. (2015). טיפול בהורות בתנועה גלית: טיפול דינמי מחויב למציאות. [גרסה אלקטרונית]. מאתר פסיכולוגיה עברית: <http://www.hebpsy.net/articles.asp?id=3277>
- כהן, א. (2007). התמודדויות הוריות וטיפול בהורות. בתוך: חוויית ההורות (עמ' 9-39), הוצאת ספרים אח בע"מ.
- כהן, א', עופר-זיו, נ' (2007). הורים במפגש עם "המוח המיוחד" של ילדם. בתוך: חוויית ההורות – יחסים, התמודדויות והתפתחות. כהן, א' (עורכת), בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים. קריית ביאליק: אח.
- סיגל, ד. והארצל, מ. (2004) הורות מן השורש אל הבלבוב. הוצאת אחיאסף.
- פלוטניק, ר' (2007). הקול ההורי, הורות כהליך נפשי – התפתחותי. מתוך: חוויית ההורות – יחסים, התמודדויות והתפתחות. כהן, א' (עורכת). בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים. קריית ביאליק: אח.
- צ'סטר, ש. (2005). הילד בתוך השריון: להתחבר לילד הסובל מ ADHD ומקשיי התנהגות. קריית ביאליק: הוצאת אח
- רבין, ק. & לנס, ע. (עורכים) (2011). המחקר האנונימי, תרפיה משפחתית בפרקטיקה הקלינית - מוריי בואן. מתוך: הדיפרנציאציה של העצמי: פיתוח היכולת למובחנות של העצמי ביחסים קרובים. אבן יהודה "אמציה" הוצאת ספרים. עמ' 1-72

ebalanow@gmail.com

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 15

שפ"ח בת ים

"אני המחנכת שלו. מי יעיר אותו לבגרות אם לא אני!?!"
סדנא על "מורים – הורים" לתלמידים בסיכון

סיון הופמן אדר - מומחית חינוכית

תקציר:

המחנכת הביאה את הנערה לאבחון כי ההורים עובדים כל היום... המחנך עובר כל בוקר בבית כדי להוציא את התלמיד מהמיטה.... הקב"ס הגיעה בפעם החמישית לביקור בית.... היועצת מחלקת בגדים לתלמידים שאין להם... הצוות לא מבין למה חיובים את הסכמת ההורים לטיפול - "זה מה שהתלמיד צריך וזה גם ככה בתוך בית ספר, הם לא באמת מבינים את הצורך ורק יעכבו את זה...." הציוטים מובאים מתוך העבודה היומיומית בחטיבת ביניים ובתיכון עיוני, שלומדים בו תלמידים רבים המוגדרים בסיכון. מאפייני האוכלוסייה משתלבים בעבודה ולעיתים מכתבים את אופייה. בנוסף, מציבים התלבטויות מקצועיות ואישיות. עבודה עם ילדים ונוער בסיכון היא מאתגרת ודורשת משאבים רבים. העבודה עם ההורים מורכבת גם היא ומעלה לא פעם התלבטויות מקצועיות רבות. צוותים חינוכיים טובים, הם אלו שאכפת להם, שמעורבים רגשית בעשייה ומוכנים לעשות "מאמץ מיוחד" בשביל התלמידים שלהם. מהו אותו "מאמץ מיוחד"? מתי הוא מיטיב ומתי מקטין את ההורים ואולי אף פוגע בילד? מה קורה כאשר המשאבים והמאמצים מופנים ישירות כלפי התלמיד וממלאים או אולי מחליפים פונקציות הוריות חשובות? מתי נחליט לעבוד עם ההורים - לשתף פעולה, להדריך, לכוון, להעצים? ומתי, אם בכלל, נכון יותר להפנות את המאמצים לתלמיד בלבד מתוך חוויה שההורים לא יתגייסו, שכוחותיהם, נסיבות חייהם והמשאבים פנימיים שלהם לא יאפשרו את הסיוע שהתלמיד זקוק לו? האם זאת זכותנו להחליט? איפה עובר הגבול העדין? לעיתים האתגר אף מורכב יותר במסגרות כמו כיתות האתגר והמב"ר. מדובר בתלמידים בוגרים יחסית שבעצמם לא לוקחים אחריות תואמת גיל (האומנם?) על התפקוד הלימודי שלהם. זוהי הזמנה לסדנא ולשיח שמיועדים לפסיכולוגים שעובדים עם ילדים ונוער בסיכון ועם משפחותיהם. נעלה סוגיות ודילמות מהעבודה בשטח, נתייחס לחומרים תיאורטיים רלוונטיים ונחשוב יחד על האיזון העדין של כל אחד מאתנו ושל המערכות החינוכיות בסוגיות אלו.

ביבליוגרפיה:

Kohut, H., (1977). The Restoration of the Self. N.Y: International University Press.

Winnicott, D.W., (1961). The Theory of the Parent-Infant Relationship. In: The Maturation Processes and the Facilitating environment, London: Karnac, pp. 37-55.

טרופר, ח. מקום בעולם – מחשבות על חינוך. 2011

<http://www.kotar.co.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=101790284#13.27.6.default>

טריאסט, י. על הפונקציה ההורית של המטפל במתבגרים. 2016

<http://triest-sarig.co.il/%D7%A2%D7%9C-%D7%94%D7%A4%D7%95%D7%A0%D7%A7%D7%A6%D7%99%D7%94-%D7%94%D7%94%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%AA-%D7%A9%D7%9C-%D7%94%D7%9E%D7%98%D7%A4%D7%9C-%D7%91%D7%9E%D7%AA%D7%91%D7%92%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%9E>

מור, פ. (2010). לראות את הילדים, מדריך ליצירת סביבה חינוכית מגדלת לתלמידים בסיכון. ירושלים: עמותת אשלים מיסודה של גוינט ישראל, אשלים הוצאה לאור.

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 16

שפ"ח בני ברק

ילדים נכים? לא בבית ספרנו

רותם ברזל - מומחית חינוכית

תקציר:

בהרצאה נדבר על עבודת הפסיכולוג החינוכי עם הורים לילדים המתמודדים עם נכויות תוך התייחסות לעבודה הרב תרבותיות במגזר החרדי. בתוך כך נדון בקונפליקט ובמתח הקיים בין ערכי ה"חסד" וגמילות החסדים הקיימים בחברה זו מחד ומאידך החרדה הגבוהה מפגיעה בשידוכין על רקע מחלות ושוניות. אציג את עבודת הפסיכולוג החינוכי עם הורים לנערה נכה בתהליך שילובה בבית ספר רגיל בגישתו של ברונפנברנר. (1986) Bronfenbrenner, 1979, טבע את המודל האקולוגי הממוקד באדם המתפתח, בסביבתו וביחסי הגומלין בין האדם לסביבה. הוא תאר את הסביבה האקולוגית של האדם כמעגלים קונצנטריים, כאשר הפרט עומד במרכזם. טענתו העיקרית היא שזיהוי והבנה של יחסי הגומלין בין מעגלי הסביבה של הילד חיוניים בכדי להבין את התפתחות הילד. בהרצאה אציג את עבודתי כפסיכולוגית חינוכית עם נערה מתבגרת המתמודדת עם נכות מסוג ספינה ביפידה, שהתגלה עוד בהיות אמה בהריון עמה, המשפיע על מהלך חייה. ב' נערה ממשפחה חרדית, בת הזקונים מבין חמישה ילדים להוריה. ב' זקוקה לכיסא גלגלים לצורך ניידות, היא נוטלת טיפול תרופתי לשליטה בסוגרים ואינה עצמאית בתחומי תפקוד שונים. אביה עובד כשוחט בחו"ל ולרוב שב הביתה בסופי שבוע. בעברה, היא למדה בגני חינוך מיוחד בעיר. לימים ב' השתלבה, לבקשת הוריה, בכיתה רגילה. השתלבותה בבית ספר רגיל עוררה לאורך שנות לימודיה בבית הספר התנגדויות וקשיים של המערכת החינוכית באשר למסוגלותה של המערכת להכיל ולשלב ילדה עם צרכים מיוחדים. כפסיכולוגית בית הספר ערכתי לבי' אבחון בהיותה בכיתה ג' לצורך התאמת סיוע לימודי. עם השנים, כחלק ממעקב לימודי רגשי, דווח על התעצמות הקשיים בבית הספר ועימם שבו ועלו קשיים חברתיים וקשיי ההורים בהתמודדות עם בתם בטענה כי היא "אינה מראה רצון להיות עצמאית". בפגישותיי עם ההורים הומלץ על הדרכת הורים וטיפול רגשי לבתם שלמעשה ניתן על ידי מספר שנים. בהדרכה שאופיינה בביטויים של אבל כבד מצד ההורים, ניתן מקום לקשייה של האם בהתמודדות עם קשיי הטיפול בבי' (פיזית ורגשית) וכן ניתן מקום להעצמת היכולת שלה להאמין ביכולותיה של בתה על מנת לאפשר לה לקחת אחריות במקומות שבהם היא מסוגלת לכך. לסיכום: תוצג העבודה שנעשתה במעגלים השונים בהם חיה נערה חרדית המתמודדת עם נכות פיזית תוך שימת דגש על התמודדותה עם העולם וביחסים מקבילים על התמודדותה של הוריה עמה. כל זאת ועוד בתוך רב תרבותיות עם מאפייניה, רבדיה וערכיה של החברה החרדית.

ביבליוגרפיה:

- Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Cambridge: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development research perspectives. *Developmental Psychology*, 22, 723-742.

rotemb@bbm.org.il

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 17

שפ"ח חולון

טיפול מונחה מגדר

ד"ר גבי בוקבזה - מתמחה

תקציר:

האם יש משמעות למגדר של המטופל/ת?
האם טיפול בילדים ונערים הוא בעל אפיונים אחרים בהשוואה לילדות ונערוּת? האם יש לקחת בחשבון את המגדר בבואנו לדון ולטפל בפסיכופתולוגיה?
בימינו גוברת המודעות שזהות המטופל משפיעה על ההתערבות הטיפולית, בתחומים כמו רפואה, פסיכיאטריה ופסיכולוגיה ויש לקחת אותה בחשבון.
בסדנא נעלה את סוגיית הזהות המגדרית בהקשר הטיפולי, ונתמקד ב"מגדר הלא מדובר", כלומר במאפיינים ייחודיים של טיפול בבנים, נערים וגברים.

ביבליוגרפיה:

•Archer, S. L. (1989). Gender differences in identity development: Issues of process, domain and timing, Journal of Adolescence, 12, 117–138.

•Stevens, R. A. (2004). Understanding gay identity development within the college environment. Journal of College Student Development, 45(2), 185-206.

•Courtenay, W. H. (2000). Constructions of masculinity and their influence on men's well-being: a theory of gender and health. Social science & medicine, 50(10), 1385-1401.

•Rabinowitz, F. E. & Cochran, S. V. (2002). Deepening psychotherapy with men.

•Wexler, D. b. (2009). Men in therapy .

•Vandello, J. A., Bosson, J. K., Cohen, D., Burnaford, R. M., & Weaver, J. R. (2008). Precarious manhood. Journal of personality and social psychology, 95(6), 1325-1339 .

אשמך, ת. (2006). הנחות יסוד בטיפול בגברים.

•<http://www.tamirashman.co.il/Default.asp?PageId=4771&FragmentId=11384>

•באום, נ' (2006). המגדר הנאלם: התייחסות העבודה הסוציאלית אל הגבר כלקוח. חברה ורווחה, כו(2), 219-238.

•ינאי, נ', ופרידמן, א' (1995). זהות וג'נדר: מהות פסיכולוגית או שיח תרבותי? פסיכולוגיה, ה(1), 7-15.

•ירל, ט' (1999). אני לא רוצה לדבר על זה: על המורשת הסמויה של דיכאון גברי – ואיך אפשר להשתחרר ממנה. תל-אביב: עם-עובד

bukobza@gmail.com

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 18

שפ"ח נתניה

להתגבר עם המתבגר: קבוצות להורי מתבגרים

דנה רשוק רוזנטל - מומחית חינוכית

תקציר:

בחמש השנים האחרונות מתקיימות בשפ"ח נתניה קבוצות להורי מתבגרים במסגרת התכנית הלאומית. חלק מהקבוצות יועדו לאוכלוסיות מיוחדות, כדוגמת, הורים למתבגרים עם פיגור שכלי והורים למתבגרים מחוננים. קבוצות אלו פועלות בשיתוף פעולה הדוק עם האגף העל יסודי ברשות וכן עם הנהלות בתי הספר העל יסודיים בעיר.

מטרת הקבוצות הן לספק ידע תאורטי על גיל ההתבגרות ומאפייניו, תוך מתן מקום לשיתוף, חשיבה משותפת, נרמול ועיבוד רגשי, בכל הנוגע להתמודדויות של ההורים עם ילדיהם המתבגרים. בקבוצות ניתן מקום לחיבור של ההורים עם גיל ההתבגרות שלהם, לשיח על תקשורת מטיבה של ההורים והמתבגרים, ויסות רגשי, סמכות הורית, מיניות בגיל ההתבגרות, צריכת חומרים ממכרים והורות והתבגרות במרחב האינטרנטי. בקבוצות ניתן מרחב לשיתוף ולהקשבה, תוך "ניצול" כוחה הרב של הקבוצה, הדינאמיקה בין המשתתפים והקשרים המשמעותיים הנוצרים בה.

מתוך עיקרון ה- reaching out מתקיימות הקבוצות בתוך כתלי בית הספר, ומתוך עיקרון של שיתוף פעולה, רצון להיות לעזר לצרכי בתי הספר ורצון להיות מחוברים לקהילת ההורים, ניהול הקבוצות והחזקתן נעשה בשיתוף פעולה אינטנסיבי עם בתי הספר.

לאחר עשרות קבוצות שהתקיימו בשנים האחרונות, ניתן לומר כי שביעות הרצון הן של ההורים המשתתפים והן של צוותי בתי הספר הינה גבוהה. מנקודת פתיחה לפני חמש שנים, בה היה צריך לשכנע בתי ספר לקיים קבוצות בין כתליהם, היום בתי הספר מגלים יוזמה ומביעים רצון לזכות במשאב זה.

ביבליוגרפיה:

גיל ההתבגרות, ענת זפרני, (אינטרנט).

קבוצות הורים למתבגרים על פי עקרונות ה-NLP (אינטרנט)

שולמן, ש., יחסים חברתיים ומשימות התפתחותיות בגיל ההתבגרות. בתוך: פלוס, ח., עורך (1995) מתבגרים. היבטים אישיים, משפחתיים וחברתיים. הוצאת רכס.

שולמן, ש., תהליכי התבגרות ותהליכים משפחתיים- שינוי והמשכיות. בתוך: פלוס, ח., עורך (1995) מתבגרים. היבטים אישיים, משפחתיים וחברתיים. הוצאת רכס.

אייל, ד"ר ח., זוגיות ולקווי למידה בגיל ההתבגרות השפעות הדדיות (אינטרנט).

שגיא, ד"ר א., גיל ההתבגרות (אינטרנט).

עומר, ח. מודל הסמכות החדשה. 2008. הוצאת מודן.

Dana_rr@hotmail.com

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 19

שפ"ח נתניה

"הקול שבראש"

חיזוק חשיבה הורית רפלקטיבית בעבודה דיאדית עם קבוצות הורים וילדים באמצעות משחק

דר' אידה נולמן, פסיכולוגית חינוכית מומחית, מדריכה, ראש צוות, רכזת התכנית
סתיו רווה, מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית, מנחה בתכנית "חשיבות המשחק"

תקציר

בהרצאה נדבר על תפקידה של החשיבה ההורית הרפלקטיבית ועל חשיבותה להתפתחות התקינה בגיל הרך. נספר על תאוריות ומחקר עדכני מתחום המנטליזציה (Fonagy, et.al, 1991) כבסיס לחשיבה הרפלקטיבית, המאפשרת להורה לחשוב את העולם הרגשי של ילדו.

נתאר בקצרה את העבודה של סלייד (Slade, 2005; Slade, 2007) הכוללת שימוש במדד המסוגלות לחשיבה רפלקטיבית של הורים על רצף מנמוך לגבוה, הנותן קווים מנחים לבניית תכניות התערבות מתאימות.

כמו-כן, נספר על יישום תכנית קהילתית שמעודדת חשיבה הורית רפלקטיבית בקשר הורה-ילד. התכנית פועלת במעונות ברחבי נתניה באופן המונגש ומותאם לאוכלוסיות בסיכון. התכנית, המופעלת על ידי השירות הפסיכולוגי-חינוכי התפתחותי בנתניה, ממומנת על ידי התכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון 360.

התכנית משלבת בין סדנה להורים, לבין עבודה דיאדית צמודה עם הורים וילדים בתוך קבוצה באמצעות המשחק. העבודה בדיאדות בקבוצה, פותחת חלון דרכו המנחות יכולות להתבונן ביחסים בין הורה וילד. כאשר העיתוי נכון ומתאים וקיימת אפשרות ל"נמל כניסה" (Stern 1995), המנחות מתווכות על מנת לסייע להורה לחשוב את כוונות ורצונות הילד. כך, מתאפשר להורה להבין טוב יותר את האופן שבו ילדו חווה את העולם וכיצד חוויה זו באה לידי ביטוי בהתנהגותו. כך בעצם, המנחות מגבירות חשיבה רפלקטיבית הורית.

במסגרת המפגש, יובאו ויניאטות הכוללות דוגמאות חיות מהשטח, מתוך הקבוצות שנערכו בעבר, בעזרתן ובעזרת סרטונים ננתח אינטראקציות בין הורה לילד בראי הפונקציה הרפלקטיבית בהורות.

ביבליוגרפיה:

Fonagy, P., Steele, M., Moran, G., Steele, H., & Higgitt, A. (1991). The capacity for understanding mental states: The reflective self in parent and child and its significance for security of attachment. *Infant Mental Health Journal*, 13, 200-216.

Slade, A. (2005), Parental reflective functioning: An introduction, *Attachment & Human Development*, 7, 269-281.

Slade, A. (2007), Reflective Parenting Programs: Theory and Development, *Psychoanalytic Inquiry*, 26, 640-657.

Stern, D. (1995) *The Motherhood Constellation: A Unified View of Parent-Infant Psychotherapy*. London: Karnac Books.

edan@netanya.muni.il

stav.rav@netanya.muni.il

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 20

שפ"ח קריית אונו

נושא : בישול בטיפול

חן גרנובסקי-מילנר מתמחה בשפ"ח קריית אונו (רכזת תחום מיניות)

תקציר:

בישול הינו תחום אמנותי הנותן תוצרים מיידיים, הנאה משותפת מהתהליך ומהיצירה עם אחרים משמעותיים וקרובים. תהליך היצירה נותן אפשרות לביטוי לא מילולי והזדמנות להבעה רגשית בלתי אמצעית וקלה יותר. חלק מהייחודיות של השילוב בין טיפול ובישול הוא העיסוק במזון. מזון מתקשר לצרכים הבסיסיים ביותר של הקיום האנושי. מזון והצורך במזון הינו חלק מיצר החיים והליבידו, ההתעסקות בתחום הבישול והאוכל מייצרת תחושה חיובית פעלתנית ואופטימית ומצליחה לגייס מוטיבציה לפעולה ועשייה. העבודה במטבח, היצירה והארוחה המשותפים מביאה תחושה של בית ואווירת בטחון. זהו מצע המאפשר ביטוי ועיבוד רגשי משמעותי בתהליך טיפולי.

טיפול בבישול הוא חדשני ומבוסס על תיאוריות פסיכולוגיות של התקשרות (attachment) ותיאורית העצמי. הטכניקות הטיפוליות שאובות מעולמות התוכן של טיפול באמנות ושל טיפול קבוצתי. מאפייניו הייחודיים של הטיפול הם, למשל, שילוב בין הקונקרטי לסימבולי, החשיפה לרובדי תקשורת מסוגים שונים (מילוליים ובלתי מילוליים), עיבוד של תהליכי העברה בכלל ושל דפוסי יצירת קשר ראשוניים בפרט.

בסדנא ננסה לעמוד על החיבור האפשרי שבין בישול לטיפול פסיכולוגי, במיוחד במסגרת העבודה החינוכית. נפתח בפעילות חווייתית שתיתן למשתתפים טעימה מעולם הבישול הטיפולי הכולל ריחות, מרקמים וטעמים. נמשיך בהצגת מקרה ולבסוף נשוחח ו/או נטעם את התוצרים.

ביבליוגרפיה:

- אופנהיימר, אנייס. (2000) היינץ קוהוט. תל אביב : הוצאת תולעת ספרים.
- קוהוט היינץ. (2005) כיצד מרפאת האנליזה?. תל אביב, הוצאת עם עובד.
- ויניקוט, ד.ו. (1988). הילד, משפחתו וסביבתו. תל אביב, ישראל ספריית הפועלים.
- ויניקוט ד.ו. (1971) משחק ומציאות. הוצאת עם עובד.
- פולאן, מ. (2009). דילמת השפע : האם אנו בוחרים מה לאכול? בן שמן, ישראל:מודן.

chenbaba@walla.co.il

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 21

שפ"ח רמת גן

"באתי לייעוץ פסיכולוגי או לתחקיר ביטחוני?!" על חשיבות השימוש בשאלונים להורים באבחון וטיפול בגיל הרך

**כפיר נוי - פסיכולוג חינוכי והתפתחותי מומחה-מדריך
מנהל היחידה ההתפתחותית
פסיכולוג מדריך במכון להתפתחות הילד, תל השומר**

תקציר:

בשירות הפסיכולוגי בר"ג הוקמה בספטמבר 2015 יחידה התפתחותית אשר נותנת מענה לילדים והורים מגיל צעיר ועד גיל 9 שנים. מטרת היחידה היא איתור, מניע וטיפול של פעוטות וילדים בסיכון לקיום הפרעות התפתחות או איחור בהשגת אבני הדרך בהתפתחות מוטורית, שפתית ורגשית-חברתית.

בתהליך ההפניה, האבחון והעבודה הטיפולית עם ההורים נעשה שימוש נרחב בשאלונים התפתחותיים מגוונים המיועדים למילוי להורים, לגנות/מורים.

הסדנא הנוכחית תאפשר להכיר חלק מהשאלונים להורים תוך התייחסות ליישומם במהלך אבחון ו/או טיפול פסיכולוגי.

השאלונים מאפשרים לנו איסוף מידע חשוב מהורים אודות תפקוד והתנהגות הילד במצבים שונים, מידע אשר לא תמיד ניתן לקבל בתצפית ישירה או משיחה עם ההורים.

בנוסף יש מצבים שבשל קשיי התפתחות/תקשורת או קשיים קוגניטיביים, התנגדות, שיתוף הפעולה נמוך ולא ניתן להעריך את רמת התפקוד של הילדים. לשם כך באים השאלונים לעזרתנו ודרכם ניתן לקבל תמונה אודות הקשיים ונקודות החוזק.

השאלונים ההתפתחותיים מאפשרים לנו גם מדידה כמותית של תוכניות התערבות או טיפול שונות (לפני תחילת התערבות טיפולית ואחרי ההתערבות טיפולית).

בסדנא נציג את דרך השימוש והאפיון הייחודי בשאלונים אלה. בעיקר נתמקד בשני שאלונים מרכזיים לאיתור וסינון קשיי תקשורת על הרצף האוטיסטי, נתייחס ליתרונות העברתם, דרך הקידוד, הפקת הממצאים והשימוש בהם בתוך תהליך אבחון וטיפול פסיכולוגי בגיל צעיר.

- שאלון SRS-2 לאיתור קשיי תקשורת בגיל הרך וגילאי ביה"ס. (גילאי 2-12)

- שאלון SCQ לסינון קשיי תקשורת- ASD (מגיל 4 ומעלה)

ביבליוגרפיה:

Michael Rutter, Anthony Bailey , Catherine Lord. Social Communication Questionnaire (SCQ)-Fourth Edition (2012). WPS: United States of America.

John N. Constantino. Social Responsiveness Scale™(SRS) , Second Edition (2012). WPS. United States of America

noy9@zahav.net.il

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 22

שפ"ח רמת גן

"כשתפקוד ורגש נפגשים": עבודה משותפת של מרפאה בעיסוק עם פסיכולוג הגן בעבודה קהילתית

בטינה קוברינסקי- מנהלת יחידת גנים ליאת בן ארצי- מרפאה בעיסוק

תקציר:

בעידן בו הידע רב וחשוף לכולנו, האתגר להתאים ולהנגיש ידע פסיכו-חינוכי להורים הינו משימה מרכזית בגיל הרך.

תהליך ההתערבות בריפוי בעיסוק מסייע לילד לשפר את התפקודים והמיומנויות הדרושות לו להשתתפות פעילה בחיי היומיום. התהליך מנהל בשיתוף עם הסביבה הטבעית של הילד, לרבות משפחתו וסביבתו החינוכית. שכן, הוא מתבסס על עבודה הדרכתית ומניעתית. ("סביבה אקולוגית" על פי ברונפנברג). מקצוע הריפוי בעיסוק הוא גוף ידע העוסק בתחומים מוטוריים, תחושתיים, קוגניטיביים ובשנים האחרונות מתמקד גם בתפקודים ניהוליים בגיל הרך.

המערכת הסנסומוטורית, על פי המודל של AYRES, מהווה תפקיד חשוב בהקניית בטחון פיזי ורגשי ובפיתוח הערכה עצמית. כאשר מתעורר קושי באחד מהתחומים הנ"ל, עשויות להיות לכך השלכות רגשיות וחברתיות, ומכאן המשמעות והחשיבות הרבה בשיתוף פעולה בין צוותי של מרפאה בעיסוק ופסיכולוג. בנוסף, היות ומדובר בשלבים התפתחותיים שעל הילד לרכוש, הורים לעיתים מתקשים להבין שקיים קושי הדורש טיפול ושאינן מדובר "בעניין של זמן".

בשפ"ח רמת גן, חשבנו כזוות, פסיכולוגית ומרפאה בעיסוק, כיצד נוכל לגייס את ההורים להיות פעילים ושותפים בקידום ההתפתחות של ילדיהם, בד בבד עם הכרת הצוות המקצועי תוך מיתון הריחוק והחשש. לשם כך, בוצעו מספר פעילויות בשיתוף ההורים כגון סדנא משותפת להורים וילדים במסגרת הגן, יום פתוח להורים ושליחת "טיפ חודשי" במייל.

לסיכום: תרומת העבודה המשותפת של פסיכולוגית ומרפאה בעיסוק, בגיל הצעיר, משמעותית ביותר להשפעה מקיפה על תחומים שונים בחיי הילד ובמשולש גנת-הורים-ילדים. תהליך השיתוף מהווה מרכיב חשוב ביצירת דיאלוג והקניית ידע חדש למען עבודה פסיכו-חינוכית מיטבית והנגשה לקהילה.

ביבליוגרפיה:

- Ayres, J. (1972), Sensory Integration and learning Disorders, CA. Western Psychological Services.
- Isquith, P.K, Crawford, J.S, Espy, K.A. (2005). Assessment of executive function in preschool-aged children. Mental retardation and developmental disabilities research reviews, 11(3), 209-215.
- ילון-חיימוביץ, ש., זק"ש, ד., ויינראוב, נ., נוטה, א., מזור, נ., ושות', (2006). מרחב ותהליך העשייה המקצועית בריפוי בעיסוק בישראל. תל אביב: העמותה הישראלית לריפוי בעיסוק.
- מ, רצון (1995), התפתחות מוטורית, תחושתית ותהליכי למידה, הוצאת סמינר הקיבוצים, תל אביב.
- קוהוט ה. (1985). פסיכולוגית העצמי וחקר רוח האדם, הרהורים בגישה פסיכואנליטית חדשה. מתורגם משנת 2007 ע"י צילי זונס ואלדד עידן, הוצאת תולעת ספרים.

bblaus@hotmail.com

liat.benartzy@gmail.com

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 23

שפ"ח תל אביב יפו

"פסיכולוגיה חינוכית-קהילתית" - פורום שכנים" (בשיתוף תחנת הקריה ושלם)

אור לוי- פסיכולוג חינוכי מומחה, מרכז הפסיכולוגיה החינוכית-קהילתית תחנת שלם מיכל שטרן- פסיכולוגית בהתמחות חינוכית, תחנת שלם. תמי ירון- פסיכולוגית חינוכית מומחית ומדריכה, מרכזת תחום מבקשי המקלט, תחנת הקריה. יערה לויין פריימן- פסיכולוגית בהתמחות חינוכית, מרכזת תחום מבקשי המקלט, תחנת הקריה.

תקציר:

מזה שנים, מקיימת תחנת שלם בשפ"ח ת"א-יפו קשר הדוק עם הקהילה על ידי חבירה לתכניות קהילתיות. חיבורים אלו הובילו לפני מספר שנים להכרתה של התחנה על ידי שפ"ח כתחנה קהילתית מתוכה פועל המרכז לפסיכולוגיה חינוכית קהילתית של השפ"ח. רציונל העבודה הינו של ראייה והתבוננות על הקהילה, בשגרה ובחירום, כמערכת בה אנו גם נותנים שירות וגם פועלים עמה ובתוכה. כחלק מהגישה המערכתית ישנו גם חיפוש אקטיבי של שותפים ליוזמה, עשייה והובלה קהילתית- חברתית. כמרכז אנו מבקשים לקדם בחינה של הקהילות הרבות הקיימות בעיר תל אביב להן אנו נותנים שירות ובתוכן אנו פועלים. קהילות אלו יכולות להיות מובחנות תרבותית וגלויות לעין, אך גם יותר סמויות ופחות מדוברות. בנוסף, אנו שמים דגש על מפגש בין קהילות שונות אשר לעיתים המפגש ביניהן במרחב החיצוני הינו מורכב ולא פשוט. פורום שכנים הוא דוגמא לעיסוק בזוג מפגש כזה.

פורום שכנים הינו פורום של פסיכולוגים/ות המתקיים בשפ"ח ת"א-יפו מזה כשנתיים. בפורום לוקחים חלק פסיכולוגים מתחנות שלם והקריה בשפ"ח ת"א-יפו, אשר נפגשים בעבודתם הפסיכולוגית במורכבות המפגש בין האוכלוסייה הוותיקה בדרום העיר ובין אוכלוסיית מבקשי המקלט ומהגרי העבודה. ראשיתו של הפורום היה לאחר אירוע חירום אשר שם בזרקור את המפגש הטעון והלא פשוט בין הקהילות, אך הוא הפך למרחב של שיח מקצועי ומאפשר של חיבורים רבים. כחלק מעבודת פורום שכנים יזמנו מפגש בין התחנות השכנות (תחנת שלם ותחנת הקריה) שיצר חיבורים בין פסיכולוגיה חינוכית, קהילה ושכנות. לדרך בה הוקם הפורום- כחלק מצורך "מלמטה"- ישנה משמעות לגבי השאלות והסוגיות המעסיקות אותנו. מתוך רצון להבין מה המפגש הזה מזמן ומה תפקידנו כשירות פסיכולוגי ציבורי- חינוכי- קהילתי בהקשר זה. מכאן, אנו שואלים את עצמנו גם שאלות כלליות יותר על תפקיד הפסיכולוג החינוכי - האם העבודה שלנו היא פוליטית? מתי היא פוליטית? מתי פסיכולוג מביע עמדה? האם ואיזו עמדה מותר להביע? על מה מדברים ועל מה אי אפשר לדבר, בתוכנו אנו ובקהילה בה אנו עובדים?

ביום העיון הקרוב נשמח לשתף אתכם בסוגיות המעסיקות אותנו כפורום, נדון במושג השכנות בין קהילות, ונזמין אתכם לדון יחד אתנו בשאלות העולות מהמפגש המעניין הזה ובמשמעויות שלהן על עבודת הפסיכולוג החינוכי בהקשר החברתי- קהילתי-פוליטי.

levi_or@mail.tel-aviv.gov.il

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 24

שפ"ח תל אביב יפו

"אני לא רוצה להצטרף למועדון שמוכן לקבל מישהו כמוני"

דנה טל יעקובי - מתמחה בפסיכולוגיה שיקומית, רכזת תחום הורים (המרכז להורות עכשווית- החינוך המיוחד), מכון שניאורסון

תקציר:

וודי אלן בציטוט של הקומיקאי גראוצ'ו מרקס הדגים את "תסביך מרקס", לדחות את מי שמוכן לקבל אותי ולהימנע ממי שלא מוכן לקבל אותי.

משפט זה מתאים מאד לקהילת החינוך המיוחד בה קיים פרדוקס פנימי של רצון בשייכות והכרה לצד הקושי הגדול להשתייך לקהילה עצמה. הורים לילדים בחינוך המיוחד בכללותם, והורים לילדים עם לקויות מורכבות בפרט, שרויים לרוב בבדידות גדולה. הם אינם חלק אינטגרלי ומלא בקהילה המידית שלהם ומצויים לרוב ללא מענה מותאם של קהילה חליפית תומכת. כאשר לילד יש לקות מורכבת קיימת התקפה על חיבורים בהרבה רבדים (במעגל המשפחתי הגרעיני; בקשר הזוגי; אצל האחים; במשפחה המורחבת) ונטייה לפירוק של מעגלי תמיכה. לרוב, הורים אלו מסתובבים עם תחושת כעס ואשמה ונוטים לבדידות, להתכנסות פנימה ולהימנעות.

קיימים ערוצי שותפות שונים בהם אנו, כאנשי מקצוע העובדים עם אוכלוסייה זו, נוקטים בהם ואשר תלויים בסוג האוכלוסייה הספציפית ויכולתם האינדיבידואלית להכיל ולהתמודד עם המצב הנתון. ישנן נקודות זמן שונות בהתפתחות, של הילדים ושל ההורות, אשר מתקיפות את החיבורים ומעוררות מצבי משבר ואז הערוץ בו אנו בוחרים הוא ממוקד יותר. המשותף לכלל הערוצים הוא הצורך בהחזקה עקבית ורציפה שלנו ל"מאבק" על השייכות והשותפות של ההורים.

ערוץ שותפות אחד בו בחרנו בבית הספר ונצואלה, המתמודד עם אוכלוסיית ילדים עם מגבלות מוטורית וקוגניטיבית, הוא לנסות ולייצר קהילה שיתופית של הורים ואנשי מקצוע המעניקה תמיכה, כלים וידע לטיפול. אנו בתהליך של בניית מרכז מומחים להורים ולצוות ללמידה משותפת, תוך שימת זרקור על אוכלוסיית הילדים בו, אשר לרוב נותרת מיותרת, גם בקהילה המקצועית.

בהרצאה היום, היינו רוצים להציג בפניכם היום את נושא ההורות בחינוך המיוחד, את הצרכים לצד הקשיים בהשגתם, וכך להציג מודל שמנסה להתמודד עם המורכבות הזו בנקודת הזמן של גיל ההתבגרות של הילדים.

tal-jacobi_d@mail.tel-aviv.gov.il

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 25

שפ"ח תל – אביב – יפו

"צריך כפר שלם כדי לגדל ילד אחד" – טיפול משפחתי בבית ספר

איילת הדס - פסיכולוגית חינוכית מדריכה. מרכזת הנושא, מטפלת ומדריכה מוסמכת בטיפול משפחתי, תחנת הדר-יוסף
רחל סובר שרוני - פסיכולוגית חינוכית מדריכה, מטפלת ומדריכה מוסמכת בטיפול משפחתי, בתהליך הסמכה להדרכה, תחנת הדר-יוסף
שלומית ברק - פסיכולוגית חינוכית מומחית, מטפלת ומדריכה מוסמכת בטיפול משפחתי, תחנת הדר-יוסף

תקציר:

גישת הטיפול המשפחתי רואה את האדם, ובודאי את הילד, כיצור הפועל בתוך סביבה חברתית, שהינה בראש וראשונה – המשפחה. הפרט הינו חלק ממערכת שלמה, ושינויים אצל הפרט ינבעו משינויים ביחסי הגומלין בין בני המשפחה. קשייו של הילד, מעבירים מידע לגבי ההקשר הרחב של המערכת ומהווים " דלת כניסה" למשפחה. מערכת נוספת שהילד משתייך אליה, והינו משפיע ומושפע מעצם היותו חלק ממנה, הינה המערכת הבית ספרית. הפרויקט המוצג להלן, שפותח במקור ע"י הפסיכולוג החינוכי והמטפל המשפחתי עמיר ברסקי, מייצג חבירה והתייחסות טיפולית של שתי מערכות אלה, לסיוע לילד. ילדים ומשפחותיהם מאותרים ע"י ביה"ס, בסיוע פסיכולוג ביה"ס, ומופנים לטיפול משפחתי ע"י מטפלים משפחתיים, בתוך ביה"ס, בשעות אחר-הצהריים. שתי המערכות יחד, מגויסות לסיוע לאותן מטרות.

המטרה הראשונה, הינה סיוע לילד ולכל ילדי המשפחה, דרך עבודה עם שתי המערכות שהוא משתייך אליהן.

מטרה נוספת הינה חברתית-קהילתית. הנגשת האפשרות לסיוע טיפולי, והפיכתה לאפשרות לגיטימית שאינה כרוכה בתיוג וזמינה כלכלית וגיאוגרפית, שכן הטיפול הינו בעלות מינמאלית, ובסביבת המגורים של המשפחות. בנוסף, הטיפול המשפחתי בתוך ביה"ס, נתפס כתמיכה של ביה"ס בילד, תמיכה המקדמת את הילד מבחינה רגשית ולימודית, וכך – מאפשר את הרחבת הזהות הבית ספרית. מתקיימת תקשורת דו-צדדית בין הצוות החינוכי לבין המטפלים, בסיוע פסיכולוג ביה"ס. השפה הרגשית – טיפולית מחלחלת לתוך ביה"ס, וכל המעגלים יוצאים נשכרים; התלמיד, המשפחה ובית הספר.

פרויקט זה מתקיים בתחנת הדר-יוסף, תל – אביב - יפו זו השנה השלישית, והינו פרויקט גדל וצומח מידי שנה.

במפגש נתאר טיפול באחת המשפחות שטופלה במסגרת פרויקט זה, נרחיב את ההתייחסות לתפיסה העומדת בבסיסו של הפרויקט, ומטרותיו. במפגש תשתף מנהלת אחד מבתי הספר שבהם הפרויקט מתקיים, שתשתף בזווית הראייה שלה בנוגע אליו.

hadas_a@mail.tel-aviv.gov.il

רצועת זמן 2, הרצאה מס' 26

שפ"ח תל – אביב – יפו

תפקיד הפסיכולוג החינוכי בתהליך השילוב של ילדים בעלי אבחנה של ASD, דרך הבנת "הקול ההורי" ומאפייניו

אפרת עמנואל-קלמפנר - פסיכולוגית חינוכית מומחית, סגנית מנהלת מכון שניאורסון

תקציר:

בשנים האחרונות גדל מאוד מספר ילדים בעלי צרכים מיוחדים ובתוכם גם ילדים המאובחנים על הרצף האוטיסטי המשולבים בחינוך הרגיל. למרות ששילוב ילדים על הרצף האוטיסטי במסגרות חינוך רגילות נמצא בדרך כלל כתורם להתקדמותם, עדיין קיים מספר לא מבוטל של מקרים בהם השילוב אינו מצליח כמצופה.

במחקר שערכתי בדקתי את תפקיד ההורים ותרומתם להצלחת השילוב ואת התמודדותם של ההורים עם תהליך השילוב ועם המערכת החינוכית, דרך ההסתכלות מעמיקה על מאפייני ההורה לילד החריג (קבלה הורית, תחושת דחק, תחושת מסוגלות הורית, מוטיבציה לשילוב) והקשבה ל"קול ההורי".

הממצאים העיקריים מראים כי תחושת המסוגלות ההורית קשורה באופן משמעותי להצלחת השילוב. כך, ילדים להורים אשר עברו את תהליך השילוב מתוך תחושה קומפלטית ואמונה חזקה ביכולתם ליצור עבור ילדם סביבה חינוכית טובה, השתלבו טוב יותר במערכת החינוך הרגילה. מעבר לכך, בולטת בעוצמתה חוויית ההורים אל מול המערכת החינוכית בכל תהליך השילוב. ההורים חווים את התהליך כ"מאבק מתמשך" מול המערכת. מאבק זה מוביל לכעסים ותסכול הדדיים המחלישים את כוח עמידתם של ההורים ומהווים עבורם נטל מכביד.

בהרצאה הנוכחית, ברצוני להביא את תפקיד הפסיכולוג החינוכי במערכת בעבודה עם ההורים והצוותים החינוכיים. כמו גם את חשיבות שיתוף ההורה בתהליך השילוב של הילד בחינוך הרגיל ואת הצורך לעבוד על צמצום פער הציפיות הקיים בין הגורמים השותפים לשילוב. כל זאת על-מנת להפחית תסכול ולהגדיל את הצלחת השילוב.

emanuel_e@mail.tel-aviv.gov.il

רשימת הרצאות- רצועת זמן שלישית

שעות 11:15-12:00

שפ"ח	מרצה/ים	נושא	הרצאה מספר
בת ים	תרי שטרנברג זמיר	"צריך כפר שלם כדי לגדל ילד – ולפעמים צריך עיר..."	27
גבעתיים	איריס נמדארי וינבאום אייל בר סלע	"אני כאן בשבילכם, מפגש בארבע(ים) עיניים".	28
הרצלייה	עופרה בן דוד	לפגוש הורה לילד שנפגע מינית - סדנא	29
חולון	נטלי כרמל	ויסות רגשי של תינוקות שנולדו פגים אל מול חוסר תגובתיות של האם.	30
נתניה	חן סיני בנטל	מרח"ב לקשר מסוג אחר בבית הספר	31
פתח תקווה	איריס אלקיים מרוז	צד שווה- מה משותף לאימהות מארצות מוצא שונות?	32
קריית אונו	חן בן אריה	הגן החברתי- קבוצה לקידום ופיתוח מיומנויות חברתיות בגני הילדים ובחינוך המיוחד	33
רמת גן	אנה נתיב טניה רזניקוב	דור שני בארץ: למה עולים משנות ה-90 עדיין עולים?	34
רמת השרון	סיון חורש תמיר	שפ"ח בגיל הרך	35
תל אביב יפו	שרית דהן מזרחי רן לזר	קבוצת העצמה להורים עולים מאתיופיה – משורשים באתיופיה ל" שורשים" בישראל	36
תל אביב יפו	מיכל חרל"פ קציר	" להיות הורים זה לא משחק ילדים " סדנא ותאור פרויקט עירוני של עבודה עם הורים לילדי הגנים	37
תל אביב יפו	יוסף גואטה רנא מחאמיד רוזין מחגינה דימא כליפא שיראז סוקי	"הון זה לא רק כסף" - העצמת קהילה	38
תל אביב יפו	אפרת לב איריס צידקני ימין	ילדים זה שמחה למשפחות חד הוריות	39

רצועת זמן 3, הרצאה מס' 27

שפ"ח בת ים

"צריך כפר שלם כדי לגדל ילד – ולפעמים צריך עיר..."

**תרי שטרנברג-זמיר - פסיכולוגית חינוכית מומחית,
רכזת תכנית עירונית לטיפול מערכת בקשיי התנהגות בגנים**

תקציר:

בהרצאה יוצג מודל העבודה של "פרויקט צבעים", תכנית עירונית להתערבות טיפולית מערכתית בקרב ילדי גנים עם קשיי התנהגות. התכנית פועלת זו השנה השלישית במסגרת השירות הפסיכולוגי-חינוכי של בת ים. בהתבסס על המודל האקולוגי של ברוננברגר ועל גישת "הסמכות החדשה" של פרופ' חיים עומר, התכנית פועלת מתוך התפיסה שהתערבות יעילה, שתסייע לילד לווסת טוב יותר את רגשותיו והתנהגותו, מצריכה עבודה מערכתית המערבת את כלל הגורמים בסביבתו – משפחה, קהילה, מסגרת חינוכית והילד עצמו. בהתאם לכך, בתכנית מוצעת התערבות אינטגרטיבית במשולש הורה-ילד-סביבה חינוכית, בתמיכה ובשיתוף של המעטפת העירונית. ההתערבות משלבת בין היבטים רגשיים, התנהגותיים, קוגניטיביים ופיזיולוגיים בתפקודו של הילד ובתגובת הסביבה אליו.

בהרצאה נסקור את הבסיס התיאורטי ואת תהליך ההפניה, ההערכה וההתערבות במסגרת התכנית, בשילוב תיאורי מקרה. נדון בסוגיות הנוגעות לעבודה קהילתית עם קשיי התנהגות, בנקודת ההשקפה שבין הילד, משפחתו והגורמים החינוכיים והעירוניים. בפרט, נתייחס לאתגרים בגיוס הגורמים השונים לתהליך, בגישור על קונפליקטים ביניהם וביצירת שיתופי פעולה לטובת החזקה מיטיבה של הילד. נציג את הצורך בתשתית תומכת ומחזיקה עבור המטפלים במסגרת הפרויקט. ניגע גם בתהליכי העברה נגדית, המתבטאים בדילמות של צוות הפרויקט בנוגע למציאת האיזון בין גמישות ו-reaching out לבין עמידה על עקרונות וגבולות ברורים.

ביבליוגרפיה:

בושריאן, ע. (עורך, 2013). התערבויות טיפוליות בילדים בעלי בעיות או הפרעות בהתנהגות – דו"ח מפעילות צוות המומחים. ירושלים: היזמה למחקר יישומי בחינוך, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.
עומר, ח. (2008). הסמכות החדשה: במשפחה בבית הספר ובקהילה. מושב בית שמן: הוצאת מודן.

esther@bat-yam.muni.il

רצועת זמן 3, הרצאה מס' 28

שפ"ח גבעתיים

"אני כאן בשבילכם, מפגש בארבעים) עיניים"

איריס נמדארי וינבאום - פסיכולוגית חינוכית מומחית ומדריכה, רכזת בתי ספר וגנים אייל בר סלע, מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית.

תקציר:

"לפסיכולוגיה החינוכית בישראל, כמו בעולם המערבי, יעוד משמעותי ביותר כפרופסיה בשירות של החברה. החינוך משמש אמצעי לעיצובה וקידומה של החברה, והוא שמהווה עבור הפסיכולוגיה החינוכית זירת עבודה מרכזית. פסיכולוגיה חינוכית בהגדרתה היא מקצוע בתחום בריאות הנפש, בין בריאות לחינוך. המפגש בין בריאות נפש, חינוך וחברה, מצריך מעת לעת בחינת פרדיגמות, ופרקטיקות שבצידן". (חוה פרידמן).

מפגש של הפסיכולוג החינוכי עם ההורים בקהילה יכול להוות הזדמנות להשפעה ישירה ומשמעותית על ההורים, הן במישור הערכי והן בכל הקשור למסירת מידע בתחום התפתחותם של ילדים ויחסי הורים ילדים. מפגש כזה עשוי להוות הזדמנות לחשיבה ביקורתית והגברת המודעות העצמית, על מהות התפקיד המשמעותי ביותר בחיינו – היותנו הורים. כמו כן, עבודה עם קבוצות הורים, יכולה להוות הזדמנות לעניין מקצועי חדש ולא שיגרת, עבור הפסיכולוגים החינוכיים העובדים בשפ"ח.

בקבוצה נציג סוגי מפגשים קבוצתיים שהתקיימו בין פסיכולוגים להורים בשפ"ח גבעתיים: הרצאות חד פעמיות, קבוצות קצרות טווח, סדנאות של 2 מפגשים, ליווי סיירת הורים ועוד.

נתנסה ונדון בדרכים לקידום חשיבה יזמית ופרואקטיבית של פסיכולוגים, עכבות וקשיים, ליווי והדרכה בתוך התחנה, התמודדות עם מתחרים אחרים בשוק, דילמות אתיות, חבירה ושותפות עם גורמים עירוניים וכמובן שאלות/ התלבטויות/ וחלומות שלנו ...

נשמח לראותכם אתנו, ולחשוב יחד "מחוץ לקופסא".

ביבליוגרפיה:

מתוך: מאמרה של חוה פרידמן, הפסיכולוגיה החינוכית בישראל: כניסה למאה ה 21: יעוד פרקטיקה ואתגר. פסיכואקטואליה, ינואר 2009

רצועת זמן 3, הרצאה מס' 29

שפ"ח הרצליה

לפגוש הורה לילד שנפגע מינית - סדנא

עפרה בן דוד - פסיכולוגית חינוכית מדריכה, רכזת תחום מיניות ופגיעות מיניות מחוז ת"א. יו"ר וועדה עירונית לטיפול בפגיעות מיניות בהרצליה ואחראית על היחידה הטיפולית בנושא זה בשפ"ח הרצליה.

תקציר:

הורה שילדו נפגע מינית חווה טלטלה רגשית קשה. הוא נושא את הסערה שחווה ומשליך אותה אל האחרים אותם פוגש: במערכת החינוכית, ילדו שלו שנפגע, בני המשפחה האחרים [בן זוג, ילדים], הפוגע ומשפחתו והפסיכולוג המטפל.

הטלטלה הרגשית משתנה ולובשת פנים שונות בתהליך אותו עובר ההורה מרגע גילוי הפגיעה ועד לטיפול. את/ה פסיכולוג המערכת, פוגש את הסערה בשיאה הראשוני. בתוך רגשות ומחשבות קשות: מה כבר אני יכול להגיד לו שיעזור? כל מה שאגיד או אעשה אולי יביא סערה נוספת. ומה עם האחרים? אם אהיה אתו האם ירגישו שאני נוטש/מתקיף אותם? את/ה מרגיש לכוד, חסר אונים, רוצה להעלם, לא להיות שם עד שהסערה תחלוף..... אבל מיד עולה קול בתוךך: מה יגידו/יחשבו עלי? איזה אדם/פסיכולוג אני שנוטש אדם במצוקה. מה לעשות? איך להיות משמעותי תומך ולא להיות משותק.

אם חוויות אלה מוכרות לך, דעי כי ישנם כלים שיכולים לעזור לך לצאת ממעגל חוסר האונים ולהרגיש שאתה מסוגל להתמודד ולעזור.

הסדנא תאפשר הכרות עם טווח הרגשות והתנהגויות האופייניות להורים במצב זה, הבנת הדינמיקה הפנימית שמפעילה את כל המעורבים, זיהוי צרכים והכרת המענים שיכולים להיות אצלך הפסיכולוג החינוכי כמלווה התהליך וכמטפל.

הגישה המוצעת מבוססת על חוזר מנכ"ל, קוהוט והספר של ג'ודי דוויס ופראולי. למשתתפים ישלח פרק מתוך ספרן.

ביבליוגרפיה:

חוזר מנכ"ל - אחת שפיינט, התעללות ופגיעה מינית, התמודדות מערכת החינוך עם פגיעה מינית של תלמידים בתלמידים. תרשים זרימה

צביה זליגמן וזהבה סלומון. הסוד ושיברו עמ' 393-418

Davis J.M. & Frawley M.G. Treating the adult survivor of childhood sexual abuse: Psychoanalytic perspective. New York: Basic Books 1994 chapter 9, pp167-185

Ofrabd23@gmail.com

תקציר:

פיתוח יכולות ויסות רגשי הינה אחת המטלות ההתפתחותיות המרכזיות העומדות בפני תינוקות בשנת חייהם הראשונה. יכולות אלו מהוות בסיס להתפתחות קוגניטיבית וחברתית. חוקרים רבים דווחו על קשיים בוויסות הרגשי בקרב תינוקות שנולדו פגים במשקל לידה נמוך מאוד, אולם מעט ידוע על יכולות הוויסות הרגשי של פגים במשקל לידה נמוך-בינוני. במחקר השתתפו 125 דיאדות אם-תינוק בגיל 4 חודשים (מתוקן עבור הפגים). יכולות הוויסות הרגשי של התינוקות נמדדו באמצעות פרוצדורת ה- Still-Face ועל ידי קידוד של אפקט (affect חיובי/שלילי), הסטת מבט והתנהגויות ניחום עצמי. התוצאות מעידות על כך שתינוקות שנולדו פגים ותינוקות שנולדו במועד הציגו את אפקט ה- Still-Face והאיחוד מחדש הקלאסיים. אולם נמצאו גם הבדלים בין הקבוצות. נמצא כי אסטרטגיות ויסות של פגים הינן פחות יעילות מאשר אלו של תינוקות שנולדו במועד. תינוקות שנולדו פגים במשקל לידה נמוך-בינוני הציגו יכולות ויסות מעט טובות יעילות יותר מאלה שנולדו במשקל נמוך מאוד. לצד זאת, תינוקות שנולדו פגים במשקל לידה בינוני הציגו יכולות ויסות רגשי פחות יעילות מאלה של תינוקות שנולדו במועד. הקשר בין יכולות הוויסות למשתנים הקשורים בפגות ומשתנים הקשורים בהורות ידון גם הוא.

רצועת זמן 3, הרצאה מס' 31

שפ"ח נתניה

מרח"ב לקשר מסוג אחר בבית הספר

דר' חן סיני- בנטל - פסיכולוגית חינוכית מומחית

תקציר:

מרח"ב מתייחס ל"מענה רווחתי-חינוכי בבית הספר", מיזם שיתופי של משרד החינוך ומשרד הרווחה שבו פועל צוות מוביל רב-מקצועי בבית הספר, על מנת להטמיע את עקרונות התפיסה החינוכית הפסיכו-חברתית (מור, 2006) בקרב הצוות החינוכי בבית הספר בעבודתם עם ילדים בסיכון. תפיסה זו קיבלה תוקף מדעי בממצאי המחקר (מור, 2003) ובשיטת "למידה מהצלחות" (רוזנפלד, 1987). התפיסה הפסיכו-חברתית משלבת תחומי דעת שונים: פילוסופיה, פסיכולוגיה, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה וחינוך ומאתגרת תפיסות עולם חינוכיות מסורתיות. ע"פ התפיסה הזו דמויות חינוכיות הקשורות בחיי התלמיד יכולות לשמש לו תחליף של ממש לטיפול פסיכותרפי מתוך ההבנה שבקשר הבינאישי שנוצר יש הזדמנות למגעים של הזנה והכוונה בסביבתו הטבעית. הנחלת הגישה הזו בבית הספר מושתתת על 3 מרכיבים עיקריים: יחס חינוכי פרסונלי, יצירת יחסי קרבה אופטימליים, ופדגוגיית ההתאמה. הטמעת הגישה בבית הספר אורכת זמן ונעשית בשלבים הדרגתיים. מקומו של הפסיכולוג כמוביל את ההתערבות הפסיכו-חברתית היא בהנחיית הצוות החינוכי (הן בסדנה והן באופן פרטני) ליישום העשייה החינוכית בצורה המותאמת לצרכי הפרט מתוך הסתכלות דינמית על מערכת היחסים הבינאישית מורה-תלמיד. ההיכרות הדינמית של הפסיכולוג היא גם עם המשפחות של אותם תלמידים בסיכון וזו מאפשרת הכרות עם דפוסי הדיאלוג המתנהלים בין המורים לבין עצמם ובינם לבין התלמידים והוריהם. מכאן מתגבשת ההזדמנות להנחיית הורים על מיומנויות תקשורת ודיאלוג מגדל עם ילדיהם. יעד תוכנית מרח"ב היא מיסוד העשייה החינוכית הרב-מימדית ע"פ עקרונות התפיסה החינוכית הפסיכו-חברתית בבית הספר. בהרצאה תינתן העמקה ביחס לעקרונות התפיסה וכן ינתנו דוגמאות מיישום התפיסה בבית הספר.

ביבליוגרפיה:

מור, פ' (2006). לראות את הילדים. מדריך ליצירת סביבה חינוכית טיפולית מגדלת לתלמידים בסיכון. ירושלים: עמותת אשלים מיסודה של ג'וינט ישראל.
ראזר, מ', ורשבסקי ב', בר שדה א' (2011). קשר אחר בבית הספר. עיצוב תרבות בית ספרית שונה בעבודה עם תלמידים בסיכון ובהזרה. ירושלים: עמותת אשלים מיסודה של ג'וינט ישראל.

chen.bental@gmail.com

Chen.ben@netanya.muni.il

רצועת זמן 3, הרצאה מס' 32

שפ"ח פתח תקווה

צד שווה - מה משותף לאימהות מארצות מוצא שונות?

איריס אליקים - מירוז, פסיכולוגית חינוכית מדריכה,
אנליטיקאית יונגיאנית, רכזת הדרכה

תקציר:

סדנא להדגמת תהליך שנעשה עם קבוצת אמהות לילדים בבי"ס יסודי בדיאלוג רב-תרבותי. המטרה של ביה"ס, בעקבות דיון בצוות היגוי עירוני לעבודה עם הקהילה יוצאת אתיופיה, היתה לשתף אמהות יוצאות אתיופיה בפעילויות בית-ספריות הן כשותפות והן כשותפות בהנהגה הורית בבית הספר. בסדנא נבחנה חווית ההורות של אמהות ילידות הארץ ושל אמהות עולות מאתיופיה במטרה להרחיב ולהעמיק את ההיכרות ואת הקשר בין האמהות ולאפשר מרחב אישי ובינאישי להתבוננות על החוויה ההורית, על הדומה והשונה שבה, תוך תמיכה בתחושת המסוגלות העצמית והערך העצמי כהורה ושמירה על הביטוי הייחודי של כל אחת מהאמהות. הסדנא הונחתה בשיתוף עם יועצת ביה"ס והתבססה על מושגים מתוך תכנית "צמיחה אישית בקהילה אכפתית" שהופעלה בבית הספר בעבר ושימושגיה עדיין נוכחים בשיח הבית ספרי.

ביבליוגרפיה:

עפרה פינברג, חיה קפלן, אבי עשור, יניב קנת-מימון, 2008, בתוך "דפים" כתב עת לעיון ומחקר בחינוך, 46 עמ' 21-61

irisem8@gmail.com

רצועת זמן 3, הרצאה מס' 33

שפ"ח קריית אונו

גן החברתי - קבוצה לקידום ופיתוח מיומנויות חברתיות בגני הילדים ובחינוך המיוחד

חן בן אריה - מתמחה ורכזת מיומנויות חברתיות

תקציר:

תוכנית "הגן בחברתי" הינה סדנת התערבות מניעתית בקרב ילדי הגנים והחינוך המיוחד, אשר מטרת העל שלה הינה קידום וטיפוח מיומנויות חברתיות תוך יצירת תקשורת חברתית ורגשית מיטיבה והעצמת הצוות החינוכי בהתמודדות והכוונת הילדים במצבים חברתיים מגוונים.

הסדנא פעלה השנה במסגרת פיילוט ב-5 גני ילדים בעיר וכן בכיתה ה' - כיתה ללקויות למידה. הקבוצות בגנים מנו כ-8 ילדים מתוך הגן והועברו על ידי פסיכולוגית הגן והגננת. הועברו 8 מפגשים בני כ- חצי שעה במהלך שעות הפעילות בגן ועסקו בנושאים שונים: עבודת צוות, חברות, נתינה, אמפתיה, ויסות רגשי ופתרון קונפליקטים. הקבוצה בכיתה החינוך המיוחד הועברה על ידי פסיכולוגית ביה"ס ומחנכת הכיתה לכלל ילדי הכיתה.

בנוסף למפגשי התוכנית הפורמאליים ניתנו לצוות החינוכי מגוון פעילויות העשרה, כלים להעברה והטמעת הכללים החברתיים לכלל הילדים בגן/בכיתה. כמו כן הועברה הרצאה בנושא התפתחות מיומנויות חברתיות לכלל הורי הגן.

בהרצאה, נציג את רציונל התוכנית, מטרותיה, מעגלי ההתערבות, דילמות, נציג תכנים ופעילויות מתוך התוכנית ואף נחווה את חלקן וכן נדון במידת האפקטיביות של הסדנא בקידום הרווחה החברתית בקרב הילדים.

ביבליוגרפיה:

1. "לא נולדים אלימים" מרים רוזנטל, ליהי גת וחנה צור
2. "א"ב ליצירת אקלים רגשי אמפתי בגן" ד"ר ליהי גת
3. "כישורי חיים בגיל הרך - תכנית ללמידה חברתית רגשית" שפ"י.
4. "טיפוח קומפוטנטיות חברתיות של הפעוט בגיל הרך" שרון זהבי.

czirkel@gmail.com

רצועת זמן 3, הרצאה מס' 34

שפ"ח רמת גן

דור שני בארץ: למה עולים משנות ה-90 עדיין עולים?

אנה נתיב - פסיכולוגית חינוכית מומחית, רכזת תחום עלייה וקליטה בשפ"ח
טניה רזניקוב - סגנית מנהל מחלקת עלייה וקליטה בעיריית ר"ג

תקציר:

האם נפגשתם פעם עם ילד שנולד בארץ אך הגיע לגן לראשונה בגיל חמש כשהוא אינו דובר עברית? למה לדעתכם זה קורה? ואיך אפשר וכדאי לעבוד עם משפחה כזו?

בהרצאתנו הקצרה אנו נציג בקצרה את פעילות המחלקה לעלייה וקליטה ברמת גן ואת שיתוף הפעולה הייחודי עם השפ"ח בנושא של עבודה עם עולים ובני עולים.

אנו נדבר על הגירה בהקשר של השינוי התרבותי של המהגרים והעולים. תהליך השינוי התרבותי המתרחש עקב מגע מתמשך בין 2 תרבויות מובחנות מוגדר בספרות כתהליך אימוץ תרבות הנקרא אקולטורציה ונחשב לתהליך המורכב והמתמשך ביותר בכל שלבי ההסתגלות (לשם, 1998; Berry, 1992). תהליך ההסתגלות של כל מהגר מתרחש במספר מישורים: במישור האינסטרומנטלי (מציאת דיור ותעסוקה), במישור החברתי (קשירת קשרים חברתיים חדשים) ובמישור התרבותי (למידת ערכים, נורמות ודפוסי התנהגות המקובלים בחברה החדשה).

אנו נעסוק בתהליך האקולטורציה בקרב הורים עולים, ילדים עולים ודור שני של עולים. נביא דוגמאות של סוגיות פסיכולוגיות ובהקשר של פערי תרבות במשפחות עולות. כמו כן, נציג דוגמה לסדנה שהעברנו בבתי הספר בעיר בנושא של עבודה עם הורים עולים.

ביבליוגרפיה:

לשם, א., סיקרון, מ. (1998). "תהליכי קליטת העולים מברית המועצות לשעבר 1990-1995: ממצאים עיקריים". בתוך סיקרון, מ. ולשם, א. (עורכים) דיוקנה של העלייה: תהליכי קליטתם של עולי ברית המועצות לשעבר 1990-1995. ירושלים: מאגנס.

Berry, J.W (1992). Acculturation and Adaptation in New Society. International Migration 30, pp.69-85

annatrainin@gmail.com
Tanya-r@ramat-gan.muni.il

רצועת זמן 3, הרצאה מס' 35

שפ"ח רמת השרון

שפ"ח בגיל הרך

סיון חורש תמיר - פסיכולוגית קלינית מומחית, ומתמחה בפסיכולוגיה חינוכית

תקציר:

במבט ראשון הילדה נראית ככל הילדות. מתולתלת, חמודה, בת שנתיים וחצי, בחולצה תכלת, משוטטת ברחבי החצר. לא לגמרי ברור למה מנהלת המעון ביקשה שנראה אותה. גם היא לא ידעה להגדיר במדויק מה לא בסדר. הילדונת מחייכת, מתיישבת על הנדנדה מול ילדה אחרת, הילדה אומרת לה משהו והיא עונה.

אנחנו מתקרבות. מנסות לשמוע מה בדיוק נאמר שם. מקרוב זה נשמע אחרת. זו לא שיחה, הילדונת ממלמלת לעצמה. 'איך קוראים לך?' אני שואלת אותה. 'איך קוראים לך?' עונה הילדונת. 'את מתנדנדת? כיף לך?' ענבר מנסה את מזלה. 'כיף לך?' עונה הקטנה באותה אינטונציה ממש. יפעת ענבר ואני מביטות זו בזו. 'כן'. אומרת יפעת. 'היא מטרידה, הקטנטונת הזו', ובן רגע, מכסה עננה קטנה את השמיים הכחולים של ויצ"ו.

אנחנו הן יפעת ענבר ואני. קלינאית תקשורת, מרפאה בעיסוק ופסיכולוגית, צוות רב מקצועי המלווה את מעונות היום ברמת השרון, בפרויקט משותף לשרות הפסיכולוגי ולמחלקת הרווחה.

הפרויקט נולד ברמת השרון לפני כעשר שנים, מתוך מחשבה שהילדים הם ילדי הקהילה מרגע היוולדם, ולא רק מרגע כניסתם למערכת החינוך, ושמוטב לאתר את הקשיים ולטפל בהם מוקדם ככל האפשר, על מנת למנוע בעיות גדולות יותר בהמשך חייו של הילד.

בהרצאה אציג את מודל העבודה שנבנה לאורך זמן, קשרים עדינים של שיתוף פעולה שנטו עם מנהלות המעונות, מטפלות והורים לילדים בגיל הרך. מתוך נסון להגיע למספר רב ככל הניתן של ילדים, נעשות פעולות של "reaching out": קבוצות הורים והרצאות בנושאים הקשורים לגיל הרך, כמו גמילה מחיתולים, או 'גיל שנתיים הנורא', השתלמויות וקבוצות מודל למטפלות. אתאר גם מפגשים עם אוכלוסיות מגוונות, שלרוב אינן נמצאות תחת המטרייה של השרות הפסיכולוגי, כמו מעונות חרדיים מהזרם העצמאי.

אשלב בהרצאה הדגמות של פעילויות שהעברנו למטפלות, ומספר תיאורי מקרה של ילדים שאותרו וטופלו על ידנו במהלך השנים. אתאר את ההשלכות על תפקודם בהמשך דרכם, וכן את ההשפעה של הפרויקט בשנות קיומו, על מערכת החינוך ברמת השרון ובפרט על החינוך המיוחד.

Sivanh2001@yahoo.com

רצועת זמן 3, הרצאה מס' 36

שפ"ח תל אביב יפו

קבוצת העצמה להורים עולים מאתיופיה – משורשים באתיופיה ל" שורשים" בישראל

שרית דהן-מזרחי - פסיכולוגית חינוכית מומחית, רכזת לנושא קהילת העולים מאתיופיה, תחנת הקריה
רן לזר - מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית ושיקומית, תחנת הקריה

תקציר:

עבודת השפ"ח עם קהילת העולים מאתיופיה בת"א-יפו מאופיינת בטיפוח רשת ביטחון קהילתית תוך חיזוק הסמכות ההורית לשם עבודה מייטבית בשגרה ובחירום. בהרצאה נתאר תהליך עבודה שנמשך כ- 3 שנים עם קבוצת הורים עולים מאתיופיה והצוות החינוכי בביה"ס בדרום ת"א. מתוך קשיי הקליטה, חוסר האונים ההדדי והפער הבין-תרבותי יצאנו למסע מרתק בו הוצפו זיכרונות ילדות, נבחנו התפקידים במעגל חיי המשפחה ונלמדו מאפייני התרבות הקולטת והנקלטת. בין דמעות של צחוק וכאב וסיפורי חוויות מרגשים עובדו ההנחות הבסיסיות שהפעילו את התהליכים הפסיכולוגיים אצל הפרט והקבוצה ואפשרו פריזמה לתהליכים מודעים ולא מודעים של הקהילה והחברה בכלל.

מטרות הפרויקט היו: יצירת אמפטיה בין תרבותית, חיזוק האמון והזיקה ההדדית בין ההורים וביה"ס, דיון בסוגיות חינוכיות המעסיקות את העולים ובנית מרחב לשיתוף והעצמה הורית.

בהרצאה נתאר את העבודה עם קבוצת ההורים וצוות ביה"ס תוך התייחסות ל"עיקרון שימור הרצפים" (עומר ואלון, 1994) בהתמודדות עם משבר הגירה במרחב רב תרבותי. נתייחס לשימור ופיתוח הרצף התפקודי, רציפות הזהות והרציפות הבין אישית ברמת הפרט והמשפחה.

נדון באתגר ההנחיה הדו לשונית (עברית ואמהרית) של יחידת הנחיה הכוללת פסיכולוגים, יועצת ומגשרת, במודל המאפשר אינטגרציה בין עמדות שונות ומדגים שותפות בין תרבותית. נספר על תהליך תכנון התערבות ובניית החוזה ואופי הקבוצה שהתגבשה תוך התבוננות דרך מונחי קבוצת העבודה/הנחת הבסיס של ביון. לסיכום נתייחס לתפקיד הפסיכולוג החינוכי בצומת בין ההורים לביה"ס.

בתום ההרצאה יתקיים דיון פתוח.

" להיות הורים זה לא משחק ילדים "
סדנא ותאור פרויקט עירוני של עבודה עם הורים לילדי הגנים

מיכל חרל"פ קציר - מרכזת תחום גני ילדים בשפ"ח, תחנת הדר יוסף

תקציר:

הסדנא תציג מהלך עירוני שנעשה בשיתוף מחלקת גני הילדים בעירייה, הפיקוח ושפ"ח תל אביב יפו. הפרוייקט נקרא " להיות הורים זה לא משחק ילדים" והחל לפני שלוש שנים. הפרוייקט כלל סדנאות והרצאות להורים במרחבים שונים בעיר ובשיאו, במהלך השנה האחרונה, נערכו ברחבי העיר 20 הרצאות במקביל. את המפגש נתחיל דרך חיבור לחוויה ההורית ולמשחק, באמצעות פעילות חווייתית בה לקחו חלק גם ההורים בסדנאות. לאחר מכן יתקיים דיון על ההורות האורבנית במאה ה-21. נעלה את ההוויה, דילמות, חוויות והייחודיות של ההורות האורבנית כיום – בפרקטיקה ובתיאוריה.

יוצג מהלך עירוני שהתחיל ב-2014 בעיר תל-אביב-יפו של הרצאות וסדנאות להורים בגני ילדים בנושאים אלו. חשיבות המהלך הינה חשיפה של ההורים בדרך נורמטיבית ומיטבה לתכנים רלבנטיים להורות כיום. ההרצאות והסדנאות נערכו במרחב הקהילתי היוצר חיבור טבעי בין השירות הפסיכולוגי-החינוכי, ההורים והקהילה ברחבי העיר. ההרצאות והסדנאות הותאמו לקהילות השונות בעיר מבחינת תוכן, שפה, היבטים תרבותיים ועוד. ערך מוסף מהותי במהלך הוא החיבור למערכות החינוך של הגיל הרך – לגנות, לסייעות ולמחלקת גני ילדים בעירייה. כך שהמהלך עונה על צורך פרטני, מערכתי וקהילתי. לסיום נשמח לדיון ולשאלות.

רצועת זמן 3, הרצאה מס' 38

שפ"ח תל אביב יפו

"הון זה לא רק כסף" - העצמת קהילה

גואטה יוסף - פסיכולוג חינוכי מומחה, שרות פסיכולוגי חינוכי, תחנת יפו, מרכז פרויקטים
רנא אגבאריה מחאמיד - פסיכולוגית חינוכית מתמחה, שרות פסיכולוגי חינוכי, תחנת יפו
רוזין מרג'יה - פסיכולוגית חינוכית מתמחה, שרות פסיכולוגי חינוכי, תחנת יפו
דימה כליפה - פסיכולוגית חינוכית מתמחה, שרות פסיכולוגי חינוכי, תחנת יפו
שיראז סוקי - פסיכולוגית חינוכית מתמחה, שרות פסיכולוגי חינוכי, תחנת יפו

תקציר:

במהלך העשורים האחרונים הלכה והתגבשה הסכמה רווחת לפיה קיימת חשיבות מכרעת למעורבות הורים בחינוך ילדיהם. אינספור מחקרים הצביעו על השפעתה החיובית והחזקה של מעורבות הורים בחינוך על הצלחה בלימודי ילדיהם, ומחקרים נוספים רבים הרחיבו את הנושא ועסקו בהבנת דרכי מעורבות ההורים בחינוך ואת אופן יישומן בפועל. ההסכמה הגורפת והידע הרב אודות מעורבות הורים בחינוך והשפעתה, לא נותרה נחלת המחקר בלבד. במדינות שונות בעולם נעשה ניסיון להעמיק את מעורבות ההורים, באמצעות תכניות התערבות משותפות להורים ולצוותים החינוכיים, כדוגמת, תוכנית Families And School Together - FAST האמריקאית, אשר הביאה לשיפור בהישגים הלימודיים של התלמידים וביכולת של המשפחות לתמוך בהם. יחד עם זאת, ולמרות גיבוי מצד מדיניות החינוך הרשמית, מחקרים עדכניים מעלים טענה לפיה הגישה של מעורבות הורים בחינוך מתקשה לבוא לידי ביטוי יישומי, שכן המדיניות החינוכית בפועל של בתי הספר אינה משתפת את ההורים (קשרי משפחה, 2011). על רקע דברים אלו התפתח מרכז חמניות כמודל קהילתי ייחודי, פרי של שיתוף פעולה הדוק בין המשלמה ליפו, מחלקה לרווחה חינוכית, מחלקת חינוך יסודי והשירות הפסיכולוגי בתחנת יפו, והמהווה מרחב קהילתי הפועל לחיזוק הקשרים החינוכיים בין הורי הקהילה ומסגרות החינוך תוך העצמת ההורים והפיכתם לשותפים אקטיביים בתהליכי החינוך.

מרכז חמניות פועל לגבש את מסגרות החינוך והורי בתי הספר כקהילה אחת המאפשרת לכל חבריה התגייסות שוויונית ומכבדת במטרה לקדם את החינוך בקהילה.

מרכז חמניות מציע מידי שנה באופן קבוע הרצאות, סדנאות ותמיכה בהורי הקהילה במגוון נושאים. להלן חלק מהשירותים הניתנים במרכז חמניות:

- פיתוח מנהיגויות הורים.
- השלמת 12 שנות לימוד.
- רצף תעסוקתי או אקדמי לבוגרי לימודי 12 שנות לימוד.
- הרצאות להורים במגוון נושאי הורות וחינוך.
- סדנאות טיפוליות במגוון תחומים.

gueta_y@mail.tel-aviv.gov.il

רצועת זמן 3, הרצאה מס' 39

שפ"ח תל אביב יפו

ילדים זה שמחה למשפחות חד הוריות

אפרת לב - פסיכולוגית חינוכית מומחית

איריס צידקני ימין - פסיכולוגית חינוכית מתמחה

ידוע כי עם השנים עולה אחוז המשפחות החד הוריות באוכלוסייה (פרידה/גירושים, אלמנות, תרומת זרע וכו') ואיתן גם עולים צרכים וסוגיות ייחודיות המאפיינות מבנים משפחתיים אלה. בסדנה זו נתמקד בהשפעת הגירושין על ההורים והילדים. למרות השונות הגדולה בין תהליכי הגירושין, ניתן לאפיין במסגרתם שלושה שלבים עיקריים (Radfort, et al., 1997; Dearman, 2000): שלב קדם הגירושין/הגירושים האמוציונליים – בו מתפתח מרחק רגשי ו/או פיזי בין בני הזוג והאווירה המשפחתית הופכת למתוחה יותר, שלב הגירושין עצמם – אשר יוצר שבר במבנה המשפחתי המסורתי, הצהרה פומבית על הפירוק כששלב זה מלווה לרוב בעוצמות רגשיות גבוהות, והשלב האחרון – השלב שלאחר הגירושין/ההתייצבות – שלב שבסופו מתחילה התארגנות מחדש, התמודדות, השלמה, קבלה, ותחילת הצמיחה לתוך חיים חדשים. פרק הזמן בו כל אדם שווה בכל שלב הינו אינדיבידואלי (Crane, 1995; Radfort, et al., 1997) ועל כן חשוב לאתר היכן כל הורה נמצא בתהליך זה, כבסיס לעבודה הורית. מתוך מחקרים שנעשו בתחום, ניתן להקביל בין תהליך הגירושין לתהליך של אבל עפ"י מודל של קובלר-רוס (1969) המתייחס לחמשת שלבי האבל (Hertz Brown, 1988). בפרויקט זה אנו בוחנות ביחד עם המשתתפים היכן נמצא כל משתתף והיכן נמצא ילדו – ומתוך כך ניתן להבחין האם קיים שוני בשלבים, ככלי להבנת הצרכים של כל אחד בדיאדה זו. בתוך כך, ישנה התייחסות לתגובות הרגשיות של ילדים לגירושין בגילאים שונים, ועבודה על ביסוס הקשר של הורה עם ילדו לאחר גירושין מתוך הקשבה לצרכיו הרגשיים. לבסוף ישנה התייחסות לסוגיות של ביסוס הסמכות ההורית במשפחות חד הוריות. במהלך ההרצאה יוקרן סרטון המבטא חוויות רגשיות של בני משפחה בעת הגירושין

ביבליוגרפיה:

- אורנג', ס. (2001). שירי את השיר שלך – מדריך לאמהות חד הוריות, הוצאת ספרים "אח" בע"מ.
בטלר, א., סקנלן, ל., רובינסון, מ., דאגלס, ג., מורץ, מ., (2003) ילדים להורים מתגרשים – כיצד חווים ילדים את גירושין הוריהם, הוצאת ספרים "אח" בע"מ.
דרימן, ס. (1999). התמודדות והסתגלות של ילדי גירושין: סקירת ספרות מקצועית, מכון סאלד.
וייס, ר. (1979) משפחה חד הורית, הוצאת ספרים "אור עם" בע"מ.
Crane, D.R., Soderquist, J.N., Gardner, M.D. (1995). Gender differences in cognitive and behavioral steps toward divorce. *The American Journal of Family Therapy*, 23(2), 99-105.
Dreman, S. (2000). The influence of divorce on children. *Journal of Divorce and Remarriage*, 32 (3/4), 41-65.
Hertz Brown, F. (1988). The post-divorce family. In B. Carter & M. McGoldrick Eds.) *The changing family life cycle: A framework for family therapy*. New York: Gardner Press.
Radfort, B., Travers-Gustafson, D., Miller, C., L'Archevesque, C., Furlong, E & Norris, J. (1997) Divorcing and building a new life. *Archives of Psychiatric Nursing*, xi(5), pp. 282-289.
Kübler-Ross, E. (2005), *On Grief and Grieving: Finding the Meaning of Grief Through the Five Stages of Loss*, Simon & Schuster, Ltd.

efrat.shalit@walla.com
Iris.tza@netanya.muni.il

רשימת הרצאות- רצועת זמן רביעית

שעות 12:10-12:55

הרצאה מספר	נושא	מרצה/ים	שפ"ח
40	"אם יוצאים (לקהילה) מגיעים למקומות נפלאים" " (ד"ר סוס)	אהוד אלקושי אירית דנציגר נילי המאירי סיון מנחם	אזור
41	"צעדים"- קבוצה דיאדית להורים וילדים בגיל הרך	מיכל מוזיקנט עינת שמחי	בת ים
42	יחידה ייחודית לטיפול הורה ילד לילדים עד גיל 6 CPP שחוו טראומה -	בט דגני	הרצליה
43	אמפתיה והזדהות- במפגש עם הורים	דגנית גלסמן	חולון
44	"כולנו שונים, כולנו דומים..." עבודה עם הורים במגזר החרדי	נדיה גרבר	נתניה
45	נושא עבודת צוות- השער לעבודה עם גנות מובילות ואשכולות הגנים	רן שפרן ליאת פיינגולד	קריית אונו
46	"של מי המס"ע הזה?" תהליכים דינאמיים בעבודה בצוות רב מקצועי המטפל בילדים עם בעיות התנהגות	מיכל דוידסון יזמיר	רמת גן
47	"הקשת בענן"- הורות בהחלמה קבוצת תמיכה להורים ב"גן החלומות", גן לילדים המחלימים ממחלת הסרטן	אורלי בהרי	רמת גן
48	עבודה בשתיים – מחשבות על שינוי מודל עבודה	בתיה פלוטקין יפעת לב סודק	חוף השרון
49	הורים כשותפים לדרך: פעילות משותפת של הורים, השפ"ח ובי"ס ביצירת מרחבים לימודיים יחודיים	בוב צ'רניק	כפר שמריהו
50	"אמא יש רק אחת? קבוצת הורים יחידניים"	ליטל אבני נועה דוינסקי מיה קפלן	תל אביב יפו
51	פסיכולוגיה חינוכית-קהילתית - איפה אפי? או "השלישי הקהילתי"	אור לוי	תל אביב יפו
52	פסיפס של מודלים לעבודה עם הורים באוכלוסיות מגוונות - "המרכז להורות עכשווית"	דניאלה ברזמן טל צ'רני	תל אביב- יפו

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 40

שפ"ח אזור

"אם יוצאים (לקהילה) מגיעים למקומות נפלאים" (ד"ר סוס)

- אהוד אלקושי - מומחה קליני, בהתמחות חינוכית
- אירית דנציגר-יוסופוף - מומחית קלינית, בהסמכה להדרכה קלינית, מתמחה חינוכית
- מנהלת המרכז הרב-תחומי
- נילי מאירי - מתמחה חינוכית
- סיון מנחם - מתמחה קלינית וחינוכית

תקציר:

חשיבות העבודה עם ההורים

"ייעודו של השירות הפסיכולוגי ייעוצי (שפ"י) הוא לקדם את רווחתם ובריאותם הנפשית של כלל התלמידים במערכת החינוך. השירות הפסיכולוגי חינוכי מיועד לתלמידים, להורים, לצוותי החינוך בגני הילדים ובבתי הספר ולגורמים הקהילתיים" (מתוך מתווה השירות הפסיכולוגי-החינוכי, 2010). בנימיני (1984) גורס כי הפסיכולוג החינוכי "מרגע שיצא מאוהלו ונערך לפעילות בשדה, יש בכוחו.... להשפיע ולתרום בהיקפים נרחבים יותר ואף למנוע אחדות מהבעיות הקליניות מלהגיע אל הטיפול באוהל".

כשירות פסיכולוגי חינוכי, העבודה עם קהל ההורים רחב מאפשרת לנו קיום עבודה פסיכו-חינוכית, שמטרתה שיתוף בידע הפסיכולוגי המקצועי הרלוונטי לגיל והעלאת המודעות והערנות לתחומים התפתחותיים.

עצם היציאה לקהילה מקדמת את היווצרותם של ערוצי תקשורת בלתי פורמליים, לא מאיימים ולא מתווגים. ערוצים אלו מאפשרים יצירת קשר עם קהל יעד שלא היה נחשף בדרך אחרת לשירות הפסיכולוגי, ויכולים להוות פלטפורמה עתידית לעבודה ממוקדת יותר במידת הצורך.

מתוך תפיסת עולם הרואה בהורים שותפים עיקריים לעבודה הפסיכולוגית חינוכית, נעשו לאורך השנים ניסיונות ומאמצים רבים לקיים הרצאות ומפגשי הורים, שעיקרם שיתוף ביידע תאורטי בנושאים שונים. על-אף המאמצים, ההיענות לסוג כזה של מפגש הייתה מצומצמת. תוך כדי ניסיונות למצוא נתיב אופטימלי ליצירת קשר עם ההורים בקהילה, מצאנו כי הקשבה לצרכים וליכולות של ההורים, בשילוב עם חשיבה יצירתית וגמישות של השפ"ח, אפשרו לנו להנגיש את תפיסת העולם הפסיכו-חינוכית לכלל הקהילה.

בהרצאה נתאר את התהליך שעברנו וכן שתיים מההתנסויות המייצגות דרך עבודה זו. בנוסף, נציג את התרומה של חבירה לקהילה לעבודה בשירות הפסיכולוגי.

ביבליוגרפיה:

בנימיני, ק. (1984). הפסיכולוג באוהל ובשדה: מבוא למחנאות מקצועית. פסיכולוגיה וייעוץ בחינוך, שנתון תשמ"ד, 53-45. זכי, מ. מודל קהילתי בפסיכולוגיה חינוכית, מהו? שפ"נט, אקלים ומניעת אלימות. נדלה ב- 22 פברואר, 2016, מאתר שפ"נט: <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Shefi/aklim/HorimKehila/> משרד החינוך. חוזר מנכ"ל מתווה השירות הפסיכולוגי החינוכי. חוזר מנכ"ל תשע"א, כ"ג בניסן התש"ע, 07 באפריל 2010.

psyazur53@gmail.com

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 41

שפ"ח בת ים

"צעדים" - קבוצה דיאדית להורים וילדים בגיל הרך

מיכל מוזיקנט - פסיכולוגית חינוכית מומחית
עינת שמחי - מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית

תקציר:

הרצאה תתאר את הראציונל והתהליך של קבוצה להורים וילדים בגילאי 3-4 שהועברה פעמיים (2014, 2016) בשירות הפסיכולוגי חינוכי בבתי-ים. הקבוצה הוקמה מתוך רצון לתת מענה ייחודי לאוכלוסיית יעד זו שעדיין לא קבלה שירותים מטעם השירות הפסיכולוגי בעיר. מטרת הקבוצה של דיאדות הורה-ילד היתה לאפשר זמן משותף להורה וילד לעסוק בפעילויות משחקיות המעודדות קרבה, העצמה של הקשר ויצירת שפה משותפת. המנחות הובילו ועודדו את יצירת הקשר בתוך הדיאדה ויצירת הקשרים בקבוצה כולה על ידי בחירה של נושאים, פעילויות ומשחקים מותאמים למטרות אלו. התקיימו עשרה מפגשים קבוצתיים (בהשראת מודל נמ"ל שנהגה ע"י פרופ' אסתר כהן מהאוניברסיטה העברית בירושלים ועל פי מודלים של טיפול דיאדי) שכללו פעילות קבוצתית, פעילויות דיאדיות וכן ארוחת ערב משותפת. בשנה השנייה, הושם דגש רב על מעורבות המנחות מול ההורים במהלך פעילות הקבוצה עצמה וכן באמצעות הדרכת ההורים במפגשים נפרדים על תכנים רלוונטיים לשלב ההתפתחותי של הילדים. בסיום הפרויקט דיווחו ההורים על הגברת תחושת המסוגלות כהורים, הנאה מזמן משותף המוקדש רק לילדם ועל התרומה הרגשית של התמיכה וההשתייכות לקבוצה. הקבוצה אפשרה הרחבה של עבודת המניעה והאיתור במסגרת השירות הפסיכולוגי המשלים.

ביבליוגרפיה:

Cohen, E., Pat-Horenczyk R. & Shamir, D. (2014). "Making room for play": An innovative intervention for toddlers and families under rocket fire. *Clinical Social Work Journal*, 42, 336-345

Einatbru@gmail.com

Mail.michal.levin@gmail.com

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 42

שפ"ח הרצליה

יחידה ייחודית לטיפול הורה ילד לילדים עד גיל 6 שחוו טראומה - CPP

בט דגני, מומחית התפתחותית וחינוכית ומדריכה התפתחותית מוסמכת, רכזת יחידת CPP

תקציר:

החל מ-2012 פועלת בשפ"ח הרצליה יחידת טיפול לילדים צעירים עד גיל 6 שחוו טראומה והוריהם על פי המודל הטיפולי CPP- Child Parent Psychotherapy. זהו מודל להתערבות טיפולית לילדים צעירים שפותח על ידי פרופ' אליסיה ליברמן ופרופ' פטריסיה ואן הורן ז"ל (בסן פרנסיסקו (Trauma Research Program, San Francisco) General Hospital) ומהווה טיפול מבוסס מחקר יעיל להקטנת ההשפעות ההרסניות של טראומה על התפתחות ועל יחסי הורה-ילד בגיל הצעיר. ביחידת CPP מציעים טיפולים ארוכי טווח (עד 35 מפגשים טיפוליים) והתייעצויות והתערבויות קצרי מועד במצבי משבר וחרום. סוגי הטרומה שטופלו ביחידת CPP הם: מוות של הורה, חשיפה לאלימות במשפחה, מוות של אח, טראומה רפואית, אשפוז הורה על רקע נפשי או רפואי, תאונות. יחידת ה CPP בהרצליה היא כיום היחידה הבלעדית בארץ המציעה שרות זה במסגרת של שפ"ח. ביחידה מדריכה בתחום ו-3 פסיכולוגיות חינוכיות והתפתחותיות המציעות טיפולים הורה-ילד ממוקד טראומה.

b.degani@gmail.com

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 43

שפ"ח חולון

אמפתיה והזדהות- במפגש עם הורים

דגנית גלסמן- פסיכולוגית חינוכית מומחית, בהסמכה להדרכה

תקציר:

על פי היינץ קוהוט אמפתיה היא שמגדירה את המפגש הטיפולי. בלעדיה לא יכולה להתקיים סיטואציה טיפולית בכלל. האמפתיה היא שמאפשרת להכיר ולכבד את העולם הפנימי של האחר. היא שמגייסת אותנו לפעול באופן מיטיב כלפי האחר. למרות שלאמפתיה תפקיד מרכזי בכל מפגש טיפולי, ומנקודת המבט של הפסיכולוגיה החינוכית, מפגש עם אנשי חינוך, ילדים והורים. דווקא האמפתיה היא מנגנון נפשי "גחמני", תנודתי, הוא מופעל בעוצמה במקרים מסויימים, פועל חלקית במקרים אחרים ולוקה בחסר ואף "מחבל" באמצעות "כשלים" במקרים אחרים. אמפתיה היא כלי/מנגנון שאינו מופעל באופן אוטומטי ומצריך "עבודה" "מודעות" והכנה, היות ושימוש נכון בו מאפשר לנו "להציץ" ולעיתים בשימוש נכון, ממש להיכנס לעולמו הפנימי של העומד מולנו. דבר שמשמעו מפגש גם עם חלקים מורכבים, קשים ולא נעימים.

באופן מפתיע ואולי לא, דווקא במפגש עם הורים, המנגנון האמפתי הוא הגחמני ביותר. בהרצאה/מפגש זה, נבחן את המושג אמפתיה במובן החוויתי שלו, הראשוני, ונבדוק אפשרות ליצירת חיבורים אמפטיים דווקא ממקומות בלתי צפויים ובלתי אמצעיים.

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 44

שפ"ח נתניה

"כולנו שונים, כולנו דומים..." עבודה עם הורים במגזר החרדי

נדיה גרבר, מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית

תקציר:

מחקרים פסיכולוגיים וחינוכיים מדגישים את חשיבותה ומרכזיותה של ההורות ומשאביה להתפתחות התקינה ורווחתו הנפשית של הילד והמתבגר. כפסיכולוגים חינוכיים אנו רואים חשיבות רבה בעבודה עם הורים- דמויות משמעותיות ביותר בחיי הילד, תוך העצמת ההורה ומתן כלים להתמודדות עם האתגרים המגוונים, בפניהם ניצבת ההורות בשלבים התפתחותיים שונים בחיי הילד.

על מנת שהתערבות מקצועית תהיה יעילה, עלינו להתחשב בהיבטים תרבותיים וחברתיים הייחודיים של הפרט. אנו בשרות הפסיכולוגי החינוכי התפתחותי בעיר נתניה, עיר רב תרבותית, פועלים תוך גילוי רגישות חברתית ותרבותית בכל מפגש ייעוצי וטיפולי.

בהרצאה קצרה זו נציג מספר דוגמאות לעבודה עם הורים במגזר החרדי. נדבר על קבוצה לאמהות חד הוריות, אשר הוקמה מתוך צורך בהדרכת הורים העולה מהשטח, תוך התחשבות בהיבטים המיוחדים, המשמעות והמורכבות בלהיות הורה יחיד במגזר החרדי.

הקבוצה הונחתה על ידי פסיכולוגית ויועצת, ומטרתה הייתה בעיקר הגברת תחושת מסוגלות הורית ויצירת מרחב לשיתוף רגשי. במהלך המפגשים עלו תימות הקשורות לאימהות וגידול הילדים, סוגיות בין-דוריות, זוגיות ומשפחה. התאפשר לאימהות שיתוף ועיבוד רגשי באווירה מקבלת ואמפאיתית, תוך מתן תמיכה וייעוץ מקצועי.

כמו כן, נשוחח על סדנא להורים למתבגרים, המתקיימת במסגרת התכנית הפועלת בבתי הספר העל-יסודיים בעיר נתניה. הסדנה נועדה להעצים את ההורים, תוך התייחסות רגשית ומתן מידע פסיכו-חינוכי בנוגע להורות לילדים בגיל ההתבגרות, התמודדות עם שינויים בגיל זה וחיזוק תקשורת חיובית בין הורה למתבגר. הסדנה הונחתה על ידי שתי פסיכולוגיות ונערכה בבית הספר לאחר התאמתה לציבור החרדי.

ביבליוגרפיה:

וייל, ג., 2008 פסיכולוגיה חינוכית בחברה רב תרבותית. (שער ראשון "פסיכולוגיה חינוכית בסקטור החרדי")

nadia.pop@netanya.muni.il

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 45

שפ"ח קריית אונו

נושא עבודת צוות- השער לעבודה עם גננות מובילות ואשכולות הגנים

רן שפרן - פסיכולוג חינוכי מתמחה
ליאת פיינגולד - פסיכולוגית חינוכית מתמחה, רכזת גני ילדים

תקציר:

"הגננת והסייעת הן כמו זוג נשוי". זהו משפט שאנו שומעים הרבה, אך האומנם? מה טיבה של עבודת הצוות ושיתוף הפעולה בין דמויות המבוגרים בגן וכיצד הדבר משפיע על אקלים הגן? עד כמה הפסיכולוג החינוכי מעורב ומלווה תהליכים של עבודת צוות בגן, גם לאור רפורמת הסייעת השנייה?

בשנה הנוכחית צורפה סייעת שנייה וכן הוגדר תפקיד של גננת מובילה שמלווה ומנחה אשכול גנים.

גני הילדים בקריית אונו מחולקים באופן לא פורמאלי לאשכולות גנים שבראשם גננות מובילות. בשנה הנוכחית, בעקבות הרפורמה, החלוקה לאשכולות קיבלה תוקף, אך נדרשו שינויים והתאמות רבות להנחיות החדשות. במקביל, נוספו סייעות לגנים רבים מאוד בעיר. כחלק מהעבודה המערכתית של השפ"ח בגני הילדים, ליווינו באופן הדוק את השינויים במערכת, כל זאת תוך עבודת צוות ושיתוף פעולה הן עם הפיקוח מטעם משרד החינוך הן עם פסיכולוגית חיצונית והן עם אגף החינוך. הנושא השנתי עליו הוחלט לתת דגש היה "עבודת צוות ושיתוף פעולה בגן". הנושא הוטמע בשלושה מעגלים: 1. עבודת צוות של הצוות העירוני המוביל (פיקוח, רשות, שפ"ח, פסיכולוג חיצוני) 2. עבודה בקבוצת הגננות, ובקבוצת הסייעות 3. בכל גן ספציפי ברמת הסייעת והגננת. בחרנו להטמיע את הנושא במפגשי אשכולות הגנים המונחים על ידי הגננות המובילות. בתהליך למידה זה ליוו שני פסיכולוגים את הגננות. בהמשך, הנושא הוטמע בגנים בחיי היום יום, בעת הביקורים של פסיכולוג הגן במערכת, ונתינת דגש לשיתופי פעולה בין הגננת לסייעת/ות. נושאים ספציפיים וכלים לדוגמא: מושג הצוות, עבודת צוות ושיתוף פעולה, הקשבה פעילה, primary task, מטרות על ומטרות אופרטיביות, קונפליקטים, המודל של אליס "מחשבות מתוכחות עם מחשבות": מחשבות רציונליות ולא רציונליות, מערכת אמונות ופרשנויות לאירועים ועוד. אציג דוגמא קונקרטי לתהליך של עבודת צוות בגן שליוויתי.

liatharlat@gmail.com

ranshporen@yahoo.com

secretary@kiryatono.muni.il

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 46

שפ"ח רמת גן

"של מי המס"ע הזה?" תהליכים דינאמיים בעבודה בצוות רב מקצועי המטפל בילדים עם בעיות התנהגות

מיכל דוידסון יזמיר - מתמחה

תקציר:

פרויקט מס"ע נכנס השנה לראשונה לשפ"ח רמת גן כדי לתת מענה לבעיות התנהגות של ילדים בגנים העירוניים. הפרויקט פועל במקביל במסגרת הבית ובמסגרת הגן דרך עבודה משותפת של צוות רב מקצועי. במסגרת הפרויקט, נכנסות לגן למשך זמן מוגבל (כ-3 חוד'י) מנתחת התנהגות, סייעת ופסיכולוגית נוספת, אשר עובדות יחד כדי להפחית את בעיות ההתנהגות בגן. מנתחת ההתנהגות עובדת במסגרת הגן ומנחה את צוות הגן ואת הסייעת, בעוד שהפסיכולוגית עושה הדרכת הורים פרטנית להורי הילד בגישת CBT. העבודה המשולבת בגן ובבית מאפשרת להגיע לתוצאות מהירות יחסית ולהקל על הצוות החינוכי ועל ההורים.

לצד היתרונות הגדולים של העבודה בצוות רב מקצועי, במהלך עבודה מסוג זה מתרחשים גם תהליכים דינאמיים גלויים וסמויים, שעשויים להשפיע על האפקטיביות של העבודה. Halton (1994) גורס כי ארגונים, בדומה ליחידים, מפתחים מנגנוני הגנה כנגד רגשות קשים שיש בהם איום רב מדי. תהליכים דינאמיים מקבילים מתרחשים גם בעבודה של הפסיכולוג מול ההורים וניתן לראות גם הדים לתהליכי פיצול (split) והשלכה בקשר שבין ההורים לבין צוות הגן, ובתוך רשת הקשרים בין השותפים השונים בתהליך

בהרצאה זו נציג את פרויקט מס"ע, הרציונל וצורת העבודה ונסקור את התהליכים הדינאמיים והארגוניים אשר באו לידי ביטוי בהפעלת הפרויקט ואת החשיבות של הבנת התהליכים הללו בעבודת הפסיכולוג כחלק מצוות רב מקצועי.

ביבליוגרפיה:

- Halton, W. (1994). Some Unconscious Aspects of Organizational Life Contributions from Psychoanalysis, in Obholzer A, & Roberts, V. Z. (eds). The Unconscious at Work. London: Routledge. 11-18
- פישר-כספי, מ., וונגרובר-נוימן, ג. (2010). וגר זאב עם כבש – האמנם גם אצלנו? אנחנו והם – מתהליכי פיצול לעמדה של דיאלוג במערכת בית ספרית, מאתר פסיכולוגיה עברית: <http://www.hebpsy.net/articles.asp?id=2532>.
- פרוינד, ע., ודרך-זהבי ע. (2005). אפקטיביות הצוות הבין-מקצועי: מיתוס או מציאות? השפעת גורמים אישיים וארגוניים על העבודה בצוותים בין-מקצועיים במערכת הבריאות בקהילה, ביטאון סוציאלי, 68, 70-101.

michal-y@ramat-gan.muni.il

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 47

שפ"ח רמת גן

"הקשת בענן"- הורות בהחלמה

קבוצת תמיכה להורים ב"גן החלומות", גן לילדים המחלימים ממחלת הסרטן

אורלי בהרי - פסיכולוגית חינוכית מדריכה ופסיכולוגית התפתחותית מומחית, מרכזת תחום החינוך המיוחד בגיל הרך

תקציר:

"גן החלומות" הינו מרכז חינוכי לילדים החולים במחלת הסרטן.

הגן פתח את שערו בספטמבר 2015, והוקם כדי לאפשר לילדים, שהמערכת החיסונית אינה מאפשרת להם ללמוד בגן רגיל, לחוות נורמליזציה במסגרת גנית מטפחת ומעשירה, לקשור קשרים חברתיים ולצמצם פערים התפתחותיים. על אף ההתפתחויות הרפואיות בתחום הטיפול במחלת הסרטן, המחקר עדיין נמצא בראשיתו וקיים מיעוט מחקרים אשר בחנו את השפעות מחלת הסרטן על התפתחות ילדים בשנות החיים הראשונות. מהמחקר המועט בתחום עולה כי קיימת פגיעה בתפקודים השונים (כולל מהירות עיבוד מידע, קשב ולמידה) של ילדים המקבלים טיפול כימותראפי, (Anderson, Godber, Smibert, & Ekert, 2000; Mulhern, Wasserman, Friedman & Fairclough, 1989). בהיבט הרגשי, גילוי המחלה ומתן האבחנה נחווים כאירוע טראומטי, והמסע הארוך לטיפול בה - כמשבר מתמשך לילדים ולהורים גם יחד. בזמן הטיפולים ההורים מגויסים לתהליך ההישרדות וההחלמה. תהליך זה משפיע על התארגנות המשפחה בכל תחומי החיים: האישי, הזוגי, המשפחתי והתעסוקתי. מהמחקרים עולה שהורים לילדים חולי סרטן צפויים להפגין רמות גבוהות של חרדה ומצוקה (Rosenberg et al 2013). קבוצת ההורים ב"גן החלומות" הוקמה בכדי לאפשר תמיכה רגשית להורים בהתמודדות עם המשבר המתמשך בחייהם, ומתוך הכרה כי המשפחה מהווה גורם חוסן בעל השפעה על מכלול תפקודם של ילדים, ובפרט במקרה זה של ילדים המתמודדים עם מחלה כרונית (המודל הרב גורמי, סמרוף וצ'נדלר, 1975). קבוצת התמיכה היוותה מיכל רגשי ועוגן משמעותי להורים. במפגשים התאפשר להורים לבטא ולחלוק רגשות מורכבים, להביע את קשייהם ואת חרדותיהם בהווה, ומפני העתיד הלא ידוע. כ"כ, הקבוצה איפשרה היוועצות בנוגע לסוגיות הנוגעות להתפתחות ילדים בתחומי התפקוד השונים, והחלפת מידע לגבי סוגיות הקשורות לטיפול במחלה. בנגיעה במרחב השביר בין החיים והאיום שבמוות, הנחיית קבוצת ההורים היוותה עבורי אתגר ברמה האישית והמקצועית גם יחד. במרחב זה נוכחתי שוב בכוחה המעצים של קבוצה בתהליכי ריפוי, תמיכה והכלה (ביון, פולקס, ארווין יאלום).

ביבליוגרפיה:

- אליזבת קובלר רוס (2002), המוות חשוב לחיים, כתר הוצאה לאור
יאלום, א. ולשץ' מ. (2006). טיפול קבוצתי: תיאוריה ומעשה. אור יהודה וירושלים: כנרת, זמורה-ביתן ומאגנס.
Ainsworth, M. D. S. (1973). The development of infant-mother attachment. In B. Cardwell & H. Ricciuti (Eds.), Review of child development research (Vol. 3, pp. 1-94) Chicago: University of Chicago Press
Anderson, F. S., & Kunin-Batson, A. S. (2009). Neurocognitive late effects of chemotherapy in children: the past 10 years of research on brain structure and function. *Pediatric blood & cancer*, 52(2), 159-164.
Barrera, M., Shaw, A. K., Speechley, K. N., Maunsell, E., & Pogany, L. (2005). Educational and social late effects of childhood cancer and related clinical, personal, and familial characteristics. *Cancer*, 104(8), 1751-60
Kreitler S., Ben Arush, M. (2004) Psychosocial aspects of pediatric oncology

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 48

שפ"ח חוף השרון

עבודה בשתיים- מחשבות על שינוי מודל עבודה.

בתיא פלוטקין - פסיכולוגית חינוכית מומחית
יפעת לב-סודק- פסיכולוגית מתמחה

תקציר:

במודל המסורתי של עבודת הפסיכולוג החינוכי, מוקצה פסיכולוג אחד למסגרת חינוכית של בייס יסודי. על הפסיכולוג החינוכי להתמודד עם ריבוי מטלות מורכבות ומגוונות הן ברמת הפרט והן ברמת המערכת. חוסר התאמה בין הזמן העומד לרשות הפסיכולוג למטלות המצופות ממנו יוצרת עומס עבודה. בנוסף, על הפסיכולוג להתמודד עם עומס נפשי בעקבות הנושאים הקשים שבהם הוא מטפל. הפסיכולוג החינוכי עובד בתנאים של עצמאות רבה, אך גם בבידוד מסוים (פרידמן, 2009; אשכנזי, אנג'ל וטופילסקי, 2014), כל אלה יוצרים עומס נוסף על פסיכולוג בתחילת עבודתו ה"נזרק למים".

המודל המסורתי מעלה לדיון שאלות לגבי שינוי בהתנהלות השפ"ח כארגון וצורך בחשיבה יותר גמישה על הקצאת משאבים בהתאם למאפייני המסגרת: כמות תלמידים, ריבוי מקרים המצריכים מעורבות והתערבות של השפ"ח ואולי אף על בניית מודל עבודה אחר וצורך במומחיות סביב תחומים שונים בעבודה- ילדים דיפרנציאלים, שכבות קצה (א', ו'), מעברים ועוד. כמו גם, עולה השאלה בדבר הצורך בליווי וחניכה של פסיכולוג צעיר.

לאור זאת, השפ"ח ניסה מודל עבודה בו שתי פסיכולוגיות: מומחית ומתמחה עבדו כצוות בבייס יסודי. נערכה חלוקת עבודה בתאום עם צוות ניהול ביה"ס. הפסיכולוגיות קיימו מפגשים תקופתיים ביניהן בו דנו בדילמות וחשיבה משותפת במקרים מורכבים ונערכו מפגשים משותפים בין צוות הניהול ושתי הפסיכולוגיות.

אופן עבודה זה אפשר מרחב חשיבה גדול ומעמיק יותר ונקודות מבט נוספות ומגוונות, כמו גם עבודת עומק בתחומים השונים הן ברמת הפרט והן בבחינת נושאים מערכתיים, הארת "נקודות עיוורת" וחיבור מקרים פרטניים לכדי תבניות התנהגות המאפיינות את המערכת.

העבודה המשותפת אפשרה חוויה ייחודית של שותפות והבנה של עבודה באותה מסגרת, אמפטיה ממקור ראשון, ונטיילציה הדדית ותמיכת עמיתים משמעותית.

ביבליוגרפיה:

אשכנזי, י', אנג'ל, מ', טופילסקי, ט'. 2014. "שירותים פסיכולוגיים בבתי ספר יסודיים בשגרה ובחירום". דמ- 667-14. מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל, ירושלים.
פרידמן, ח'. 2009. "הפסיכולוגיה החינוכית בישראל: כניסה למאה ה-21: יעוד, פרקטיקה ואתגר". פסיכו-אקטואליה ינואר: 8-15.

batyap@hof-hasharon.co.il ;
ifatls@hof-hasharon.co.il

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 49

שפ"ח כפר שמריהו

הורים כשותפים לדרך: פעילות משותפת של הורים, השפ"ח ובי"ס ביצירת מרחבים לימודיים יחודיים

ד"ר בוב צ'רניק - פסיכולוג חינוכי מומחה מדריך; מנהל השפ"ח

תקציר:

הורים הם משאב משמעותי למערכת חינוכית. הם בעלי כישורים יחודיים ומוטיבציה רבה להעשיר את בית הספר. פעילות משותפת של הורים, השפ"ח וצוות החינוך מקדמת ברית חינוכית, מחזקת אמון ומאפשרת להורים להכיר במטרות ובדרכי העבודה של השפ"ח.

מה הם התנאים המאפשרים למידה וכישורים חברתיים? איך סביבת הכיתה יכולה לקדם את הלמידה וההתפתחות החברתית?

אחד המסרים העיקריים, ששומע ילד, העולה לכיתה א', הינו "שב ועל תזוז!" אבל למעשה, ההפך הוא נכון. יש צורך טבעי בקרב בני אדם לנוע. ישיבה סטאטית לאורך זמן הינה מצב לא בריא. תנועה מקדמת את תפקודי המוח, משפרת מצבי רוח ומקדמת התמודדות טובה יותר במצבי לחץ, מקדמת שיפור בהתנהגות, מיקוד הקשב והישגים לימודיים. חוסר פעילות גופנית (כגון ישיבה ממושכת) קשורה למחלות רבות ומהווה סיכון בריאותי.

יש תופעה גוברת של חוסר שקט בקרב תלמידים. הטיפול מתמקד בהתערבויות פרטניות. מתבקש מענה מערכתית לצרכים של לומדים שונים, דרך התאמת הסביבה הלימודית. מתבקשת חשיבה יצירתית כדי לתת מענה לסגנונות שונים וסוגי חוסר מנוחה שונים.

בשנים האחרונות שפ"ח כפר שמריהו עוסק בהתערבות מערכתית על מנת לבנות סביבה לימודית, הנותנת מענה טוב יותר לתלמידים, ובמיוחד לתלמידים עם צרכים מיוחדים.

ההרצאה תציג פעולות ופרויקטים משותפים של הורים, השפ"ח ומורים במטרה ליצור מרחב לימודי, המאפשר תנועה במהלך הלמידה ונותן מענה טוב יותר לתלמידים. מעורבות הורי תלמידי בית הספר תרמה באופן משמעותי בתהליך יצירת מרחבי למידה חדשניים.

ביבליוגרפיה:

Raising Cain: Protecting the Emotional Life of Boys. Kindlon, D. & Thompson, M. Ballantine Books, 2000.

Spark: The Revolutionary New Science of Exercise and the Brain. Ratey, J. & Hagerman, E. Little, Brown & Co., 2013.

Fidget to Focus: Outwit Your Boredom: Sensory Strategies for Living with ADD. Rotz, R., Wright, S. iUniverse, 2005.

rchernick@gmail.com

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 50

שפ"ח תל אביב יפו

"אמא יש רק אחת? קבוצת הורים יחידניים"

ליטל קפלן - מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית, תחנת הר-נבו
נועה דיונסקי - מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית, תחנת הר-נבו
מיה אבני - מתמחה בפסיכולוגיה חינוכית, תחנת הר-נבו

תקציר:

מספרן של משפחות להורים יחידניים נמצא במגמת צמיחה ברחבי העיר בכלל ובאזור הגיאוגרפי של תחנת הר-נבו בפרט. מתוך כך, עלה צורך במענה לאוכלוסייה זו, שהיא בעלת מאפיינים וקשיים ייחודיים, כדוגמת הורות בגיל מבוגר, בדידות וחסר בקבוצת תמיכה וכן חסר בדמות "שלישי משמעותי" כחלק מהמבנה המשפחתי. לאור זאת, בחרנו לקיים בתחנת הר-נבו, קבוצה להורים במשפחות שבראשן הורה יחיד. החלטנו להתמקד בהורים לילדים בגילאי גן עד כיתה ג', הן בשל צורך שעלה מן השדה, והן לאור ספרות מקצועית המצביעה על יתרונות בהתערבות טיפולית מוקדמת. הקבוצה מתקיימת זו השנה השלישית בתחנת הר-נבו, בהנחיית משותפת של שתי פסיכולוגיות. בכל שנה, התקיימו כ-12 מפגשים. השתתפו בקבוצות 8-10 הורים, מתוכם הורים יחידניים מבחירה ושלא מבחירה. בקבוצה עסקנו בסוגיות הוריות במשפחות אלו ובתהליכים הרגשיים והחברתיים המתלווים לכך אצל ההורה והילד. כל זאת, תוך דגש על בניית תחושת שייכות, באמצעות תמיכה ושיתוף. בקבוצות שהתקיימו עד כה התקבלו פידבקים חמים בנוגע להצלחת הקבוצה להוות מקור כוח, משאב לצמיחה, להפגת תחושת בדידות ולהבנה מעמיקה יותר של מערכת היחסים עם הילד ושל החוויה הפנימית כהורה.

בהרצאה נציג רקע תיאורטי לחשיבה על הדינמיקה הייחודית המאפיינת את היחסים המשפחתיים בין ההורה לילד במשפחות אלו. נבחן תהליכים שהתרחשו בקבוצות השונות דרך פרספקטיבות פסיכודינמיות (כדוגמת תיאוריית יחסי אובייקט, פסיכולוגיית העצמי וכיו"ב). נתאר תימות מרכזיות שעלו בקבוצות לאורך שלוש השנים בהן מתקיימת הקבוצה. כמו כן, נציג תיאורי מקרה הן במישור הקבוצתי, והן דרך בחינת תהליכים אישיים שעברו דמויות שונות בקבוצה.

divinsky_n@mail.tel-aviv.gov.il

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 51

שפ"ח תל אביב יפו

פסיכולוגיה חינוכית-קהילתית - איפה אפי? או "השלישי הקהילתי"

אור לוי- פסיכולוג חינוכי, רכז הפסיכולוגיה החינוכית-קהילתית, תחנת שלם

תקציר:

עבודת הפסיכולוג החינוכי ממוקדת בהגדרה בביה"ס ונוגעת למעגלי התייחסות הקשורים לילד, הוריו, צוות ביה"ס והשלם של המערכת. הפסיכולוגיה החינוכית כפי שהיא פועלת כיום בארץ שואבת עקרונות מתוך הפסיכולוגיה הקהילתית כשאופן ההתבוננות הינו מערכתי והמטרה היא בניית סביבה המעודדת בריאות נפש, מניעה ואיתור מוקדם וקונסולטציה (רביב, 2006). אנשי מקצוע רבים ובהם גם פסיכולוגים, עוסקים רבות בסוגיות שבין הפרטני למערכתי, בין הבית ספרי לקהילתי, עד כמה אני עושה עבודה פרטנית, מערכתית, קהילתית, חינוכית?

מזה שנים, מקיימת תחנת שלם בשפ"ח ת"א-יפו קשר הדוק עם הקהילה על ידי חבירה לתכניות קהילתיות. חיבורים אלו הובילו לפני מספר שנים להכרתה של התחנה על ידי שפ"ח כתחנה קהילתית מתוכה פועל המרכז לפסיכולוגיה חינוכית קהילתית של השפ"ח. רציונל העבודה הינו של ראייה והתבוננות על הקהילה, בשגרה ובחירום, כמערכת בה אנו גם נותנים שירות וגם פועלים עמה ובתוכה. כחלק מהגישה המערכתית ישנו גם חיפוש אקטיבי של שותפים ליוזמה, עשייה והובלה קהילתית- חברתית. כמרכז אנו מבקשים לקדם בחינה של הקהילות הרבות הקיימות בעיר תל אביב להן אנו נותנים שירות ובתוכן אנו פועלים. קהילות אלו יכולות להיות מובחנות תרבותית וגלויות לעין, אך גם יותר סמויות ופחות מדוברות. בנוסף, אנו שמים דגש על מפגש בין קהילות שונות אשר לעיתים המפגש ביניהן במרחב החיצוני הינו מורכב ולא פשוט.

אנו מזמינים אתכם להצטרף אלינו למסע החיפוש אחר אפי, אותה דמות מפורסמת מספרי הילדים. דרכו נתור אחר המושגים המרכזיים בפסיכולוגיה חינוכית-קהילתית (ברוח הגישה האינטר-סובייקטיבית), במשמעות העבודה הקהילתית עבורנו, מדוע היא כל כך לא ברורה? ונדון ביחד בשאלה: "מהי הקהילה שלי?"

רצועת זמן 4, הרצאה מס' 52

שפ"ח תל אביב יפו

פסיפס של מודלים לעבודה עם הורים באוכלוסיות מגוונות: "המרכז להורות עכשווית"

**דניאלה ברזמן - פסיכולוגית חינוכית, רכזת "המרכז להורות עכשווית", תחנת שלם
טלי צ'רני - פסיכולוגית חינוכית, רכזת "המרכז להורות עכשווית", תחנת הקריה**

תקציר:

אנו יודעים כי ההורים הם הסביבה הראשונית המשמעותית בעבור הילד, מה שהופך אותם לאוכלוסיית יעד חשובה בעבודתנו של הפסיכולוג החינוכי הן ברמה המניעתית והן ברמה הטיפולית. רבים מההורים בני זמננו, הפוגשים קשיים נורמטיביים בהתפתחות הילד, מוצאים עצמם חסרי מודלים יעילים בתפקידם ההורי. הם נקלעים לחוסר בטחון ולדילמות באשר ליכולתם להיות "הורים טובים". הורים אלה מגיבים בסגנונות גידול ילדים לא-עקביים, מתירניים מדי ולא-בוטחים. נראה כי ההורים היום זקוקים לחיזוק ופיתוח מסוגלות הורית בעולם שיש בו עודף גירויים, מסרים מבלבלים וציפיות סותרות.

בבסיס העשייה של "המרכז להורות עכשווית" עומדת חשיבה לסייע להורים אל מול האתגרים הרבים המאפיינים את ההורות המודרנית. על כן אנו פועלים בגיבוש מודלים שונים הנגזרים מחשיבה פסיכו-חינוכית תוך התייחסות לצירים הבאים:

- מניעה-תגובה (ראקטיבי ופרואקטיבי)
- צרכים התפתחותיים של ילדים (מגיל החביון ועד גיל ההתבגרות).
- חיבורים לפלטפורמות קהילתיות אשר בהם ההורים הינם הלקוחות העיקריים
- זיהוי צרכים של קהילת הורים במערכת חינוכית ספציפית וחשיבה על מענים דומים "חוצי מערכת" (תכניות על אזוריות).
- פיתוח מודלים לעבודה עם אוכלוסיות מובחנות (הורים לילדים עם קשיי וויסות וקשב, אימהות חד הוריות, הורים לילדים עם קשיים חברתיים ועוד).

אנחנו מתכוונים להציג מודלים קיימים בקהילה המשקפים כל אחד (או כמה) מצירים אליהם התייחסנו: מוקד קהילתי, מוקד תלוי גיל (התפתחותי), מוקד אוכלוסיות מובחנות וכו'. כמו כן, נציג את ההצלבות בין הצירים היוצרים מענים ממוקדים: כמו לדוגמא: אוכלוסיית הורים לגיל הרך (התפתחותי) בשכונה מסוימת (קהילתי).

brezman_d@mail.tel-aviv.gov.il
ron_ta@mail.tel-aviv.gov.il